

5-ik szám. Február 3. 1867.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	8 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 80 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
s a kesziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben intézendők.

PEST, 1867.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV
K. AKAD. NYOMDÁSSÁL.

TARTALOM.

Cikkek: „Vachott Sándorné.“ *B-tól.* — „Mese néhány emberről.“ (Költ.) *Benedek Aladártól.* — „A hosszú haju hölgy.“ (Bessély.) *Jókai Mórtól.* — „Erdélyi képek.“ *Patáki Ferencztl.* — „Ügöcsa non coronat.“ *Ösváth Lajostól.* — „Kirándulás Pompeiába.“ *Iffy Csopó Vilmostól.* — „A szén nemeiről a előállításáról.“ *Acasai Sándortól.* — „Levelek Párisból.“ *Irdnyi Dánieltől.* — „Egy hét története.“ *Vadnai Károlytól.*

— „Nyílt levél e lapok szerkesztőjéhez.“ *xxx-től.* — „Vegyes közlemények.“ — „Ujdonságok.“ — „Irodalom.“ — „Szerkesztői üzenetek.“

Képek: „Vachott Sándorné.“ — „A demsusi templom.“ (Rajz. *Stuhlmüller.*) — „A demsusi sírbolt.“ (Rajz. *Stuhlmüller.*) — „Idyll.“ — „A Forum civile Pompeiben.“ — „Karrikatúrák.

Ujdonságok.

—v— (A képviselőház ülése jan. 26-dikán) leginkább kérvények bejelentése közt folyt le, melyek után gr. Andrassy Gyula mint a háznak a felirat átnyújtásával megbízott tagja, beadta jelentését a 6 Felsőge választást, melyet mult számunkban közöltünk. Némely házi ügyek elintézése után az elnök még jelenti, hogy Maróthi képviselő folyamodásának tárgyalása alkalmával szükséges lesz a jelen kormány egy ez ügyben kelt leiratának felolvasása, kinyomatása s a képviselők közt szótosztása. Hogy ez megtörténhessék, az elnök a leiratot, melyet a tárnokmester megbízásából Bartal György irt alá, a jegyző által felolvastatja. El van ebben mondva, hogy Ó Felsőge rendelkezése a katonai hatóság minden Maróthi képviselő ellen intézett lépés megszüntetésére lett utasítva. Az illető katonai törvényesek ellen netán szükséges bünyfenyitő eljárást illető lépések megtételére a kir. ügyek igazgatósága utasított. Az eredményről a képviselőház elnöksége annak idején értesíteni fog. — Az elnök végre megjegyzi, hogy a ház kimondta, miszerint a bizalmi szavazatok nem tartoznak a ház elő, tehát a bizalmatlanságiak sem. (Ennek kimondására a Miletics Szvetozár képviselő ellen választói részéről benyújtott bizalmatlansági nyilatkozat szolgáltatott alkalmat.)

— (Az országgyűlés 65-ös bizottsága 28-dikán) ülést tartott, melyben a 16-ös bizottság javaslata felolvasatván, első szónokul Nyáry Pál lépett föl s kijelenté, „hogy 6 addig, míg az alkotmány teljesen visszaállítva nincs, a javaslatot nem látja tárgyalhatónak, mert az Magyarország közjogi rendszerét egészen másképp rendezi, mint az a 48-diki törvényekben meg van állapítva, eme javaslat tárgyalása tehát valóban a 48-diki törvények revisiója lenne, tetteges helyreállításuk előtt. A javaslat részleteibe nem bocsátkozik; s azt kívánja, várjuk meg azt az időt, midőn az alkotmány helyreállítván, az albizottság javaslata, mint a törvényes magyar kormány javaslata fog az országgyűlés elő terjesztetni.“ A 16-ös javaslat ellen szolt még Bösis és Keglevich Béla. Csak 15-en szavazván ellene, a javaslat általános tárgyalása elfogadtatott, s eután Tisza, Ghyezy Kálmán és Ivánka Imre szoltak ellene egész általánosságban. Ez ülés eredménye, hogy a 16-ös javaslat két első szakasza nagy szótöbbséggel elfogadtatott. A többi is keresztül megy.

— (A nemz. muzeum nagybeszű régiségei tárgyában) husz képviselő kívánságára az alsóházban 29-dikén is volt ülés. Néhány képviselőnek t. i. értésére esett, hogy Kubinyi Agoston ur, a muzeum direktora, a legbecesebb régiségeket a párisi világtárlatra szándékozik kiküldeni a nemzet tudta nélkül. Ez ülésben tehát mindenk előtt felolvasták Kubinyi Agoston levelét, melyben előadja, hogy a helytartótanács rendelkezése néhány hó előtt kiküldésre vendelt muzeumi tárgyakat hecsomagoltatta, azonban több képviselő tiltakozása folytán a tárnokmesterhez fordult, ki tegnapi leiratában a kiküldési rendeletet az országgyűlés intézkedéseig felfüggeszti. *Szentkirályi* erre azon határozatot javasolta, „hogy a nemz. muzeum az ország-sajtója lévén, annak tárgyai fölött az országgyűlésen kívül senki másnak nem áll jogában rendelkezni.“ A ház végre *Dalk Ferenc* azon javaslatában megnyugodott, hogy az orsz. gyűlés közintézetű bizottsága terjeszse majd elő, mely tárgyak küldendők ki Párisba; *Jámbor Pál* pedig megjegyzi, ha már küldünk ki valamit, az ne Ausztria, hanem Magyarország vége alatt állíttassék ki. (Természetes.) Az elnök erre *Szentkirályi* indítványát határozattá emelli.

— (Választások az Akademiában.) A nyelvtud. osztályban rend. taggá *Gyulai Pál*, lev. tagokká gr. *Kán Géza* és *Joannovics György*; a bölcsészetiiben r. t. *Rónay Jácint*, l. t. *Molnár Aladár* és *Haberern Jonathán*; a törvénytudományiban tiszte-

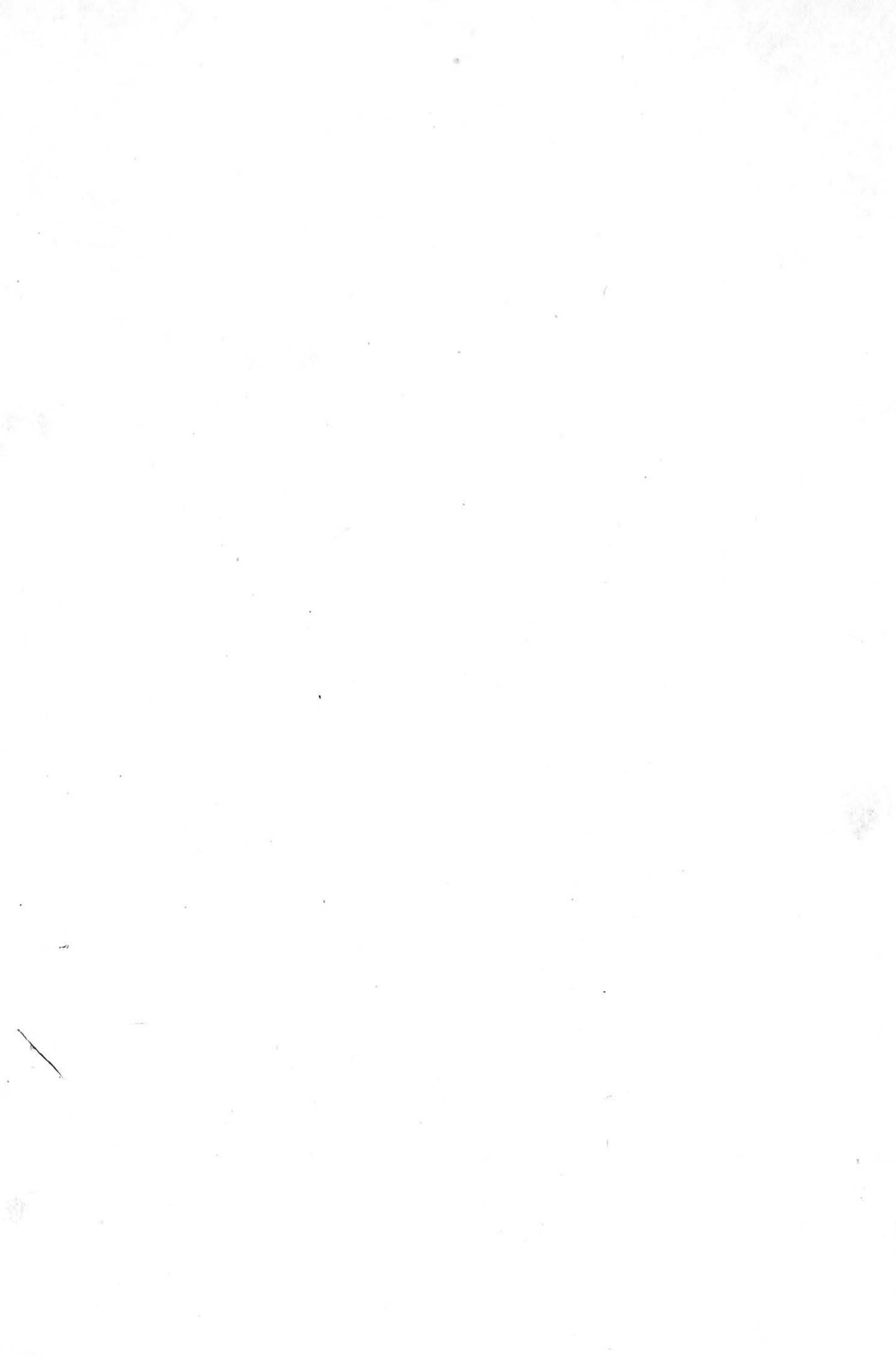
letbeli tagokká *Gorove István* és *Tréfort Ágoston*; r. t. *Konek Sándor*, l. t. *Tandrký Gédeon*; a történettudományiban külső taggá *Mommson Tivadar*; a matematikaiban l. t. *Hunyadi Jenő*; a természettudományiban r. t. *Szabó József*, l. t. gr. *Lázár Kálmán*; *Schentzel Guido*; külső tagokká *Neibreich Á.*, és *Owen Robert* választattak. Az Akademia az állásáról nagy elfoglaltsága miatt leköszönt *Csengery Antal* helyére *Rónay Jácintot* választotta meg jegyzőjévé.

—v— (A Kisfaludy-társaság az idén tagjaiul) választá: *Abonyi Lajos* regény- s beszélyirót, *Bartalus J.* zeneirót, *Keleti Gusztáv* festészeti műbirálót, *Szeberényi Lajos* műfordítót (tót nyelvből), *Tárkányi Béla* egyházi költőt, *Degré Alajos* regény- s vigjátékirót, *Ipolyi Arnold* műtörténészt, *Sziládi Áron* műfordítót (persa, arabs és török-ből), *Greguss Gyula* műfordítót (spanyol és portugalból), *Arany László* Shakespeare-fordítót s me-segyűjtőt, *Dalmady Győző* versköltőt és *Frankenburg Adolf* beszélyirót. Kültagokul: *Dux Adolf*, *Hadzics Antalt*, *Jovanovics Jánost*, *Germanecz Károlyt*, *Stier Theophilt* és *Opitz Tódort.* — A társulat elnöke b. *Kemény Zsigmond*, első titkára, *Greguss Ágost* és másodtitkára *Tóth Kálmán* lett.

— (A Kisfaludy-társaság) febr. 5-diki nagy gyűlésére (az akademia disztermében) a program következőleg van megállapítva: 1. B. *Kemény Zsigmond* rövid elnöki megnyitó beszéde. 2. *Greguss Ágost* titkári előterjesztése a társulat mult évi folyamáról. 3. *Jókai Mór* emlékbeszéde *Jósika Miklós* fölött. 4. *Gyulai Pálnak* az „Eji látogatás“ című költeménye. 5. *Vadnai Károlynak* „A megunt nő“ című beszéde, felolvasva a szerző. 6. „*Elfrida*“, a pályadíjat nyert vig költői beszéde, felolvassa *Szigeti József*. 7. Pályajelentések, előadja *Tóth Kálmán.* — Jegyek nem osztatnak ki, miután a társulat mindenkit a legszivesebben fogad e nagygyűlési ünnepén.

—v— (A pesti nemzeti kaszinó közlelbbi közgyűlése) jelentéséből olvassuk, hogy *Széchenyi István* által alapított ezen egyeletünk mult évben hirlapokra 1800 s könyvekre 1000 ftot adott ki, e mellett az általa megvett *Jankovits-féle* ház árának két harmadát is kifizette, melyet nagyszerű palotává alakítand át. Ez egyeletnek azon szép — s nem igen ösmert — gyakorlatát is megemlítjük, hogy az általa járatott külföldi lapokat év végével rendszeren a nemz. muzeum könyvtárának adja.

—v— (Bukarestben a magyar zenével) *Reményi Ede* valóságos lelkesültségi lázba hozta a románokat, miként ezt oda való lapok jelentik. *Reményi* játszott a fejedelem előtt, oláh írói körben, egy

Harmadik évi folyam.

5. szám.

Február 3. 1867.

Vachott Sándorné.

A ki munkál, tesz és e közt meg tudja tartani a korlátot, melyen túl ereje biztos eredményeket úgy sem várhat, az felfogta rendeltetését s betölté ama hivatást, melyet helyzete alkotott számára. Nem a hatáskör szélessége, de annak hű betöltése képezi a valódi érdemet, s nem a tettek sokasága, de az ezek által kivívott hatás és eredmények szerzik meg a méltó elismerést és tiszteletet. Logyen aztán az ilyen férfi, vagy nő, az mind egy.

Ily tiszteletreméltó nő arképét mutatjuk be közönségünknek mai számunkban, ki mint író, sokkal több érdemet szerzett már magának, semhogy továbbra halasztathatók őt közönségünkkel bővebben megismertetni, följegyezvén egyszersemind ama hasznos és üdvös szolgálatokat, miket ő több éven át úgy a regény-, mint s főkép a gyermekirodalom mezején tett.

E munkás, tiszteletreméltó nő: *Vachott Sándorné*, a forradalom előtti időszak alatt oly közszerepben állott és szép tehetségű költőnk: *Vachott Sándor* özvegye. Születési neve *Csapó Mária*, mely

név, tudunkkal, egy régi nemes magyar családot képvisel. Szülői őt gyermekeiben a leggyöngédebb gondossággal s mintegy feláldozó szeretettel nevelték. Házuk ez időtájt a pezsgő magyar vendégszeretet színhelye volt, hol többek közt az akkori időben élt jelesebb írók fordultak meg legtöbbször, minek oka családjuknak a nemrég elhunyt érdemdes veterán írónk: *Fáy András* családjával fenntartott bizalmas benső össze-

Vachott Sándorné.

köttetése volt.

Ily szellemben és társaskörök behatása alatt növekedvén, nem csoda, ha élénk szelleme tiszta és emelkedettebb irányban fejlődött, míg végre

egy fennkölt, nemeslelkű férfi lelte meg benne jutalmát. — 1845-ben tehát, mint 15 éves leányt Vachott Sándor, a jeles költő vevé nőül s e perctől fogva Heves-megyében, nagy-rédei kis birtokukon éltek szerény egyszerűségben, de mindenkitől szeretve, tisztelve. Ez időközben halhatlan Petőfink és Sárossy Gyula nem egyszer fordultak meg házuknál, kik Vachott Sándorral a legbensőbb baráti viszonyban állottak.

A forradalom után Vachott Sándort politikai bűnvádi kereset alá vették és mint ilyet többekkel együtt fogságba vetették, hol három hónap mulva megőrült.

Nem eseteljük a közös veszteségeket és fájdalmakat, mik elején a családját szerető hű férj elméjét megzavarák, s mik az otthon maradt özvegyet és árváit marcangolák; csak egyszerűen amnyt jegyzünk meg, hogy a hű nő feledve minden egyéb érdekeket, három évig szünetlen szerencsétlen férjét ápolta. Ez annyira kimerítette minden erejét, hogy az orvosok szigorúan tanácsolák, mikép ha meg akarja magát tartani gyermekeinek, úgy vonuljon vissza e terhes gondoktól, másként teljesen fölemésztődik. Ő érezte e tanács igazságát s gyermekiért ez áldozatot is meghozá. Az orvosok kezeire bizá azt, kit legdrágábbnak tartott, kinek életét megmentendé vala a magáéval, csakhogy megtartsa gyermekeinek a szerető édes atyát, e biztos támaszt, mit egy nő sohasem pótolhat. Ez áldozatot azonban nem vette be az ég s pár év mulva halála hírért hallák a szenvedő nemeslelkű férjnek, az egyetlen, gondos, jó édes atyának.

S itt veszi kezdetét Vachott Sándorné irodalmi munkássága, midőn három kicsiny árvával magára hagyatva, vagyoni állapotában szétzilálva, minden segély és támasz nélkül állott szeretett családjá élén. Érezte, hogy erőre és kitartó munkásságra lesz szüksége, ha gyermekeit nemes ohajtása s a kor igényei szerint akarja növelni. Tollat fogott tehát és irt. Irt, mint nemes és fájdalmakban megtisztult lelke sugalta. Az írásra volt honnan meríteni anyagot, mert lelke gazdag s művelt vala, miről minden munkája tanuskodik, melyek közül egy történeti beszélye („*Szickláry Ilona*“) a magyar tudós társaság által pályajutalomra is érdemessítettett.

S ez máig is egyetlen példa nálunk, hogy az akadémia pályajutalmát női író nyerte volna el.

Néhány évre férje halála után „*Remény*“ című évkönyvét adta ki, melyben sok szép dolgozata mellett irodalmunk első képviselői is, mint: *Arany, Eötvös, Erdélyi, Gyulay, Jókay*, szintén siettek gaz-

dagítani e jóirányu évkönyvet. Ez idő körül irta „*Irma hagyományai*“ és „*Margit*“ című regényeit, melyekben a cél mindenütt nem egyéb, mint azon igazság érvényesítése, hogy a nő csak akkor lehet boldog, ha a külső káprázatokat megvetve, bensejében keresi amaz állandó édes örömeiket, miket soha sem keserithet meg a csalódás fanyar mérge. Ő e műveiben sehohsem ragadja ki a nőt ama szűk, de magas célu korlátok közül, melyekbe őt szervezete, természetes rendeltetése szorítá. Ő mint író, nem küzd amaz elérhetlen női reformok eszméiért, melyeknek általános behozatala csak felforgatná ama békés, megszentelt világot, melyben a női függés gyöngéd szálai alkotják leginkább a belső nyugalmat: a házasságot. S ez, mit regényeiben legtöbbször tudunk becsülni.

Annál inkább harcol a női erkölcsi reformok érdekei mellett, mit az „*Anyák hetilapja*“, a „*Szünórák*“, s legközelebb a „*Magyar gazdasszonyok hetilapja*“ című, általa kiadott folyóiratok bármelyik száma legjobban bizonyított.

Irodalmi működése egy kisebb s nagyobb „*Magyarok történetén*“ kívül, melyeket gyermekek használatára irt, kiterjed még számos oly dolgozatra, melyek kizárólag a gyermekirodalomhoz számíttatnak. Ilyenek a „*Gyermekvilág*“ című képző olvasmánygyűjtemény gyermekek számára; az „*Ünnepi ajándék*“, az „*Az ifjusági könyvtár*“ (II. kötet), melyek mindannyian a legtapintatosabb képző eszközül szolgálnak a serdülő kicsinyek belső fejlődését illetőleg. — A hang, módor, tárgy e művekben a legválasztékosabban van kikeresve és a gyermekek értelmi tehetségéhez alkalmazva. Látszik e munkákból, hogy a leggondosabb és leglelkiismeretesebb törekvésből származhattak, a mennyiben ő azokat egyrészt saját gyermekei képzésére is használta.

Semmiel sem tartjuk tehát kisebb érdemnek ez utóbbi munkásságát az elsőknél, és annyival inkább osztjuk elismerésünket ez irodalmi ág szorgos műveléseért, minthogy nálunk, — aránylag bármely műveltebb nemzet gyermekirodalmához képest, — ez irodalmi ágban legkevesebb termékkel találkozunk.

Ennyit Vachott Sándorné arképéhez. Olvasóink ezekből el fogják találni a tisztelet és elismerés azon mérvét, melylyel ederék munkás írónőnek, e példás, nemeslelkű nőnek és páratlan szeretetű anyának tartozunk. Még csak azon ohajtást fejezzük ki: adja az ég, hogy minél tovább boldogan élve, irodalmunkat még számos ily hasznos irányu művel gazdagithassa!

Mese néhány emberről.

Ismerék egy embert, a ki dúsan éle,
Földje, kincse több volt, mint a mennyi kellett;
Volt szelid családja, volt sok hű eseléde,
S áldá őt, a ki csak elment háza mellett.
Jó volt. Segített ő árván és szegényen,
Tudomány- s közjóért kész volt áldozatra;
Szerencse kísérte minden nyomon-lépten,
S tölté napját békén, víg körben, mulatva.

Egyszer megkérdeztem őt négy szemközt, meghittén,
Mondaná meg bizvást, nincs-e már több vágya?
Nincs-e titkos bűja, mélyen, lenn a szívben?
Boldog-e igazán? . . . nincs-e a mi bántja? —
Ő sokáig nem szólt . . . aztán síma arcán
Megjelent egy felhő s béborult a homlok . . .
Rám nézett gyanúsán . . . sóhajtott, és aztán
Azt mondá, ne kérdjem: mért — de ő nem boldog.

Mentem aztán tovább, s ismét egyre leltem,
A ki szintén, mint ez, oly boldognak látszott;
S bár ez nem volt oly dúsz, de szabad, független,
Ki dalolva járt-kelt s nem türt semmi láncot.
Merre ment, mindütt egy-egy virágot tépett,
Örök mosoly játszott ajkán és szemében;
Gyakran felsohajtott: „milyen szép az élet!”
Sorsát sokan s én is irigylve néztem.

Egyszer meglesém. Ép kertjében magán volt,
Mámoros dalokba öntve a mit érzett:
Zöld lugasban ült és szemlélé a távot,
Mignem halkkal, halkkal elnémult, s szétnézett . . .
S aztán, — mert nem látott senkit ott körülte, —
Jobb arcát lehajtá egyik tenyerébe,
S úgy megeredt könnye, hogy nem is törülte,
Csak úgy nézte, nézte, mint pergett elébe . . .

És én mentem újra, s még egy mást találtam,
Kinek szellemétől egy ország sugárzott;
Kit dicsőítének keltében-jártában,
Mert kezében hordá a győzelmi zászlót!
Mindütt a babér s cserág hullott feléje,
S ő azokra büszkén, kéjjel telve lépett.
Óh, mint bámulók őt, sóvár szemmel, félve,
Azt hívén, hogy látunk egy nagy istenséget!

Egykor, a midőn ő nyugalomra tére,
Belopóztam titkon alvó-kamrájába,
Meglátni, ha száll-e lágy álom szemére,
S olyan boldog-e, mint volt szemünk láttára?
Soká fennvirasztott, asztalán guggasztva,
Mignem ágyba dőlt s kioltá a világot . . .
Ám aludni nem birt . . . sokszor felsohajta . . .
Mig végtére felszólt, — zúgván szörnyü átkot! . . .

Ekkor elrohantam. S mesém ebből áll csak.
Ugy-e szörnyü, szörnyü!? Pedig ez mind így volt.
Óh, irtóztató sors! — így kell, hogy kiáltsak, —
Hogy öröminnk mellett ott vannak a kíkok!
Hogy e földön nincsen teljes üdv, boldogság,
Hogy az ürröm ott van mindenütt a kéjbe:
Hogy a jó s rossz egymást szüntelen tapossák,
S egyik sem győz s soh'sines köztük hosszú béke! —

* * *

Mi hát tanulsága ennek a mesének?
Az, hogy irigylendő nincs e földön semmi,
Az, hogy minden ember gyarló, gyöngye féreg,
Annál inkább, mentül nagyobb akar lenni. —
Az, hogy itt e föld a küzdés tengerárja
S rajta életünk egy-egy kis puszta csolnak:
Kössük őket össze a szeretet által,
S hányódni, vetődni úgy tán még se fognak.

Benedek Aladár.**A hosszú haju hölgy.**

(Egy amerikai magyar kereskedő naplójából.)

Elbeszélés

Jókai Mórtól.

(Folytatás.)

Miss Leona Danger, a csodaszép haju hölgy volt a legsikeresebb reclame mr. Bhealer vállalatára nézve. Ő volt az, ki eljárt mr. Bhealerrel táncvigalmakba, hangversenyekbe, színházakba, meetingekbe; szóval, a hol sok embert lehet találni; rendesen fölbontott s hosszan leeresztett hajjal, mely megjelenését annál felöltöbbé tette. Rendesen mr. Bhealer vezette őt karján, s mindenki abban volt megnyugodva, hogy a hosszú haju miss a mr. menyasszonya.

Ugy tudom, hogy maga miss Leona is erről volt meggyőződve.

Mr. Bhealer pompás szállást tartott számára,

melyben az irodalom és művész világ celebritásai gyakran összegyűltek, felolvasásokat, hangversenyeket tartottak, s aztán hálából hirdették a hosszú haju hölgy estélyeit, ki viszont élő hirdetménye volt a Yucatan-Dracoena gyárnak.

A Yucatan-Dracoena gyár egy év alatt ismeretes lett egész New-Yorkban, egész Amerikában, az egész világon.

Hatemeletes ház volt az, lefelé még két emeletet számítva pincékben, s mind a nyolc osztály-sorában yucatan-dracoena hajkenőcöt gyártottak, hűtöttek, keverték, tégelyeztek, csomagoztak s küldöztek a szélrózsa minden irányában lakó

kopaszok számára. Légio volt a munkások száma, a ki ezzel foglalkozott, s a légio munkás felett, és a világ minden részéből eredő megrendelésekről mr. Happy vitte a felügyeletet. Ő volt a titkár, a mindenhez látó csendes Comp., a mindenes. Ő ügyelt fel az üzletre kora reggeltől késő éjszakáig; ő lótot-futott detail-kereskedők után, ő tartotta evidentiában a collikat, ő vezette a főkönyveket, ő járt a Yucatan-drocoena megszerzése után, s ő esküdtött a vásárosoknak, hogy valóban saját maga hozta el Yucatanból, vad indiánoktól megváltva, az igazi hajnövesztő drocoenamagot. És ezért az volt a jutalma, hogy estenkint neki is szabad volt megjelenni miss Leona concert spiritueljén.

Én is voltam ott egynehányszor.

Megvallom, hogy soha sem szerettem a humbugokat, s a siker, mely ezt épen kísérte, nem vont magához de érdekelt megtudni, hogy mi lesz elvégre is a hosszuhaju hölgyből?

A creolnő nem mindennapi miveltséggel bírt, s egészen méltónak tartá magát arra a szerencsére, hogy egykor mr. Bhealer nejevé legyen.

Én pedig meg voltam felőle győződve, hogy soha sem fog az lenni.

Miért gondoltam ezt? Annál az egyszerű oknál fogva, hogy ugyanazon ember, a ki egy millió embert meg tud csalni, hogyan tehetné azt, hogy az egy millió-egyediket is meg ne csalja?

Engem is rászédett; nem tagadom. Még én is használtam csoda hajkenőcsét, pedig bizonyos voltam felőle, hogy az nem használ semmit. Hogy pedig egy millió embert legalább megcsalt egy év alatt, az onnan könnyen kiszámítható, hogy másfél év mulva fél millió dollárnak volt birtokosa.

És mindezt azért adózta neki a félvilág, hogy mr. Leonának olyan szép hajfürtei vannak.

Mennyi hálával tartozott ő ezeknek a szép hajfürtőknek! Ha aranyba, gyöngyökbe foglaltatta volna, ha oltárszekerénybe zárta volna, ha térden járta volna körül, mint bucsujáró a csodatevő szentképet, megérdemlette volna. Ez volt szerencséjének megalapítója, a legmesésőbb meggazdagodásnak aranybányája, a tündérországi szomorú fűz, melyről a szellő aranyokat ráz le levelek helyett; hanem azért én még sem hittem soha, hogy ő miss Leonát el fogja venni.

A hölgy nem csak szép volt, de kedélyes is. Költői ábrándozás volt lelkületének alapvonása, s rejtett tűzű szeméből látszott, hogy képes oly szenvedélyre, mely egy férfit örüllté tehet.

De hát mi köze volt mr. Bhealernek a szerelmi örülltséghez? Ő okos ember volt, s a hol csak lehetett, inkább mást tett bolonddá, mint magát.

Engemet, mint mondtam, régiebb ismeretségnél fogva, gyakran meghítt magához. Én pedig őt nagy ur korában sem igen szerettem. Nem jól érzem magamat az ilyen hirtelen felcseperedett miliomosok fitogtató pompája közepett. De ő, a mint meggazdagodott, ismét fölkeresett és örömét találta benne, ha egy olyan embernek mutogathatja mesés gazdagságát, a ki őt még néhány év előtt szegény legénynek ismerte. Iparkodott bizonyos családiasságot kötni köztem és saját környezete között. Többször eljött hozzám is, s olyankor merész terveiről beszélt; mert a ki egy milliót szerzett, annak soha sem elég egy milliom, annak másik milliom is kell.

Egy napon beszélgetés közben előhozta, hogy bizony ő neki is ideje volna már arról gondolkodnia, hogy megházasodjék.

Rá hagytam, hogy bizony ideje volna.

— Lesz-e ön a házassági szerződésnél tanum? szólta fel.

Ez egyenes felhívásra nem mondhattam mást igennél; s némileg meg is voltam vele elégedve, hogy tehát a hosszuhaju hölgy végre céljához jut. Nem sokat nyer ugyan vele, mert az egész ember nem ér egy pipa dohányt; hanem hát azt már a hölgyek tudják, miért sietnek olyan nagyon bekötni a fejüket egy férfival, akármilyen legyen is az.

Azt mondtam neki, hogy szívesen leszek másznagya.

Azután a napot is megmondta, hogy mikor fog esküdni. Gondom volt rá, hogy az napra úgy rendezzem ügyeimet, hogy rövid időre szabadulhassak tőlük. Az ilyesmi is kötelesség az életben.

A mondott nap reggelén maga jött el értem elégs fogatán mr. Bhealer. Völegényi ruhája sárgabarackszin bársony quekkerből állott, aranyozott gombokkal és fekete bársony pantallonból, fehér atlasz mellényvel és azon korall-gombokkal; úgy hiszem, elég feltűnő volt. Gomblyukába rózsacsokor volt tűzve, világoskék szalaggal.

Miután tiszta fehér keztyűs kezével megszorítá kezemet, s háromféle illatszerrel bezagosítá szobámat, melyet önmaga körül árasztott, fölkért, hogy lehessen olyan szerencsés engem saját fogatán mátkája szállására elvihetni.

Kész voltam rá. Felültünk egymás mellé; s én úgy vettem észre, hogy ismerősöm semmivel sem elfogultabb, mint szoktak völegények hasonló esetekben lenni.

Hanem, a mint a fogat megállt, s az inas kinyitá a kocsii ajtaját, csodálkozva tapasztalám,

hogy a ház, melynek kapujában leszálltunk, nem ugyanaz, melyben tudtommal miss Leona lakik. No talán már ide költöztette.

Kérdezősködés nélkül engedtem magamat általa előre utasíttatni a ház belsejébe.

(Vége köv.)

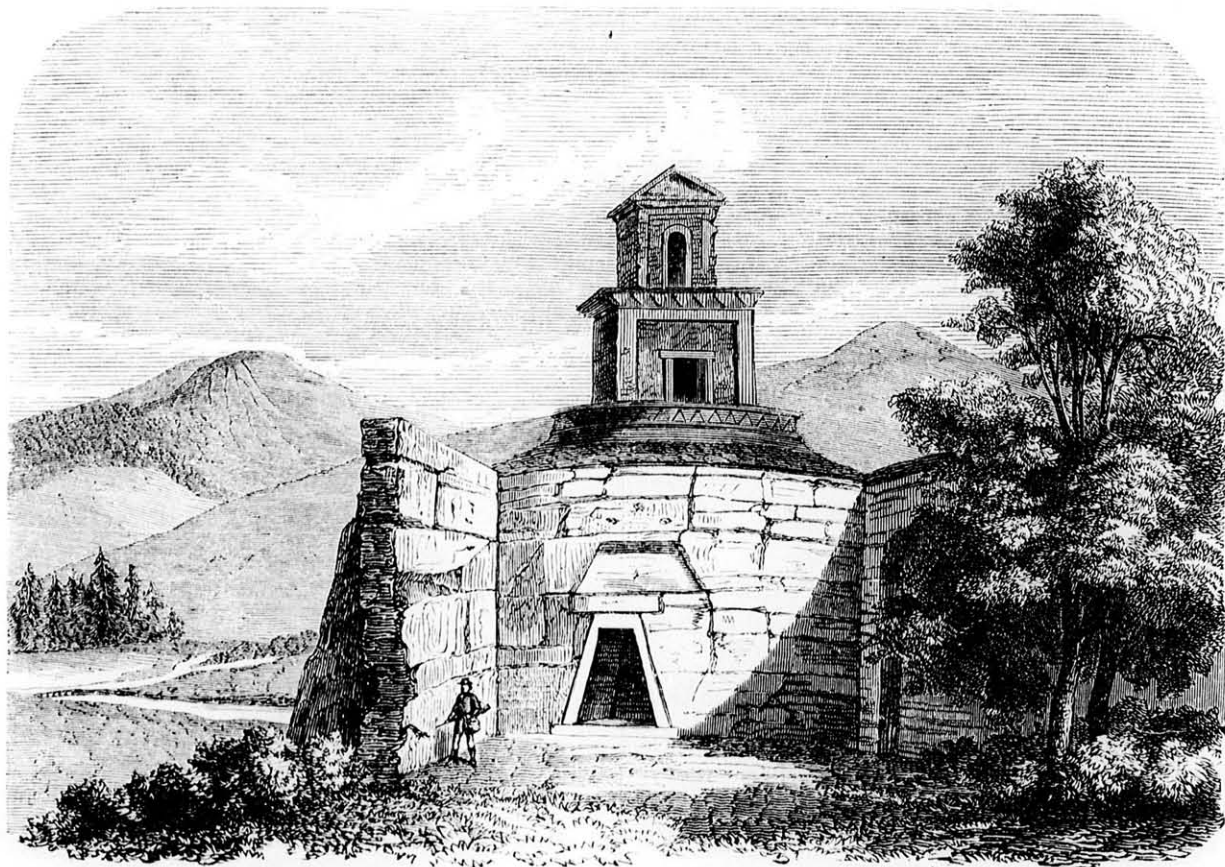
Erdélyi képek.

IX.

Demsus.

Erdély egyik kies fekvésű pontján, a regényes Hátszeg vidékén, Hunyadmegyében láthatók a demsusi templom és sírbolt, hasonló nevű falu (oláhul Dimsus) közelében Vas-Kapus a rómaiak főváro-

zetlre, s midőn megjelenék, tömlöcbe téteti, s azt izeni Trajánusnak, hogy ha vissza nem tér, Longinust meggyilkoltatja. Longinus, az igazi római jellem, hogy császártát nagyszerű tervében

A demsusi sírbolt. (Szálda ered. után rajz. Stuhlmüller.)

sa: Sarmisegethusa romjai szomszédságában.

Nevének eredetéről következőleg vélekednek:

Traján római császár a Krisztus születése után 101-ik év tavaszán nagy győzelmet nyert Decebálon Tordánál, Erdély bérci közt, a mai Keresztes-mezőn, s kemény föltételeket szabott a legyőzött Decebál elé. Decebál a föltételeket nemcsak nem tartá meg, de Traján személye ellen gyilkossági tervet is forralt.

A hadjáratot az esküszegő ellen Rómában újra kimondák, s Traján a 106-ik év tavaszán a dákok ellen indul, egy évi készülődés után.

Ez időre esik, hogy Decebál Traján legkegyel-
tebb emberét, Longinust magához hivatja érte-

ne háborítsa, magát öli meg; Traján Decebált megsemmisíti s Longinust *Demsuson sírboltba* temeteti nagy pompával, melynek fölébe nagyszerű templomot építtetett. Ezen állítás mellett szól az alább látható felirat, melyet Seivert és mások jegyeztek le.

Tudósaink egy része római s másik góth templomnak hiszi; legyen bármelyik, annyi áll, hogy Erdély egyik legbámulatosabb s alkalmasint legrégibb épülete.

Ugy gondolom, ez épületek rajzai méltó helyet foglalnak el e lapok erdélyi képei közt, akár építészeti, akár régészeti szempontból tekintve, mint nevezetes korszak nagyszerű műemlékei, melyek

dacolva az idő viharaival, ma is állnak, mutatván, miként lehet századok, sőt évezredekig tartó épületeket alkotni, szilárd alapokra fektetve.

A falu északi oldalán, a papi lak fölött, emelkedett helyen, gyümölcsös és sirkert közt áll a sirboltszerű épület, melynek homlokzatát mutatja képünk; külseje inkább hasonlít sziklához, mint épülethez, s eredeti alakja négyszög, melynek fölébe emelkedett a torony; fedele nincs, mivel a torony alapja koronázza és egészben elfedi a templomot. A torony teteje felé keskenyebb, s földél nélküli kémény alakban, csupán faragott kőből van alkotva; a torony szöglei és oldalai nagy faragott kövekből alkotvák; van háromrendbeli ablaka és ugyanannyi íve, melyek teljesen körül fogják, s téglából készülvők, s egymást felváltva, háromszög alakban helyezvők el.

A kőfalban van egy sötét folyosó; ezen folyosóban, valamint a toronyban is az ember csak a templom fölött, a kőfalon juthat fel, mely viharoktól el lévén rombolva, azon úgy mászunk fel, mint sziklán. Csak egy helytt közelíthető meg; ezen ut két, kőből faragott oroslán között vezet el, melyek fekszenek, háttal fordulva egymáshoz. S mielőtt az ember a folyosóba lépne, barlanghoz hasonló üregbe vezet az ut; ebből aztán a folyosóba, mely elején annyira szűk, hogy csak négykézláb lehet belé menni; itt most baglyok és denevérek tartózkodnak.

Kívül a kőfalon járni, s a tornyot megkerülni is lehet; a földélen vagyis a torony alapján moh és fű terem.

A templomba bemenet, előbb pitvarba jutunk, mely — a mint maga a kőfal mutatja, — csak később illesztetett az épülethez; e pitvar zsindelyvel volt fedve, de egy szélvész azt elhordván, ma fedetlen áll, s a kőfal romladoxni kezd.

A pitvarban jobb kézt kamara volt, melyről azt tartják, hogy ott ölték volna meg az áldo-

zatra szánt állatokat; ma már csak nyoma látezik.

A templomba kicsiny ajtó szolgál; a templom közepén négy igen vastag oszlop áll faragott kőből, melyen a torony nyugszik, s ha az ember ezen oszlopok közzé áll s fölfelé tekint, látja a szabad eget, mivel a torony, — mint mondók — fedetlen, belül egészen üres, s egyenesen a templom közepére szolgál. Kétségenkívül ezen oszlopok között égettettek el az áldozatok, s a torony kémény gyanánt szolgált; az oszlopokon találtak siriratok, melyek közül némelyek jól vannak fenntartva, mások meg el vannak törölődve, de olvashatók a következők:

D. M.
C. OCTAVIO NEPOTI
VIX AN. LXX IVLIA
VALENTIA HERES. CON-
IVGI PIETISSIMO
FACIENDUM PROCU-
RAVIT H. S. E. —

VALERIA CARA
VIX AN. XXIX.
T. FLAVIVS APER. —
SCRIBA COL.
SARM. CONIVGI
CARISSIMAE

D. M.
C. LONGIN
MAXIMO
VIX AN. LVIII.
DISIA CONI.
B. M. P.

Más kettőnek csak töredéke olvasható; azonban azok mindenike is siriratnak látszik.

Pataki Ferenc.

„Ugoesa non coronat.“

(Rövid történeti jegyzetek.)

Ugoesamegye „non coronat“-jával az egész magyar haza előtt — dacára csekély kiterjedésének a többi testvérmegyékhez képest — nevezetessé tette magát; s alig hiszem, hogy sokan volnának e haza földén, kik e megyét ezen politikai jelszóról ne ismernék, — ha másképp nem is, de gunyos oldaláról igen.

Ugoesamegye ősi politikáját jelezi „non coronat“-jával (nem koronáz-ával), s nem volt idő, midőn ha kellett, országgyűlési követői által ki-

ne nyilatkoztatta volna ezt, bárha ezen vakmerőségnek látszó nyíltságával az országgyűlési karok és rendek részéről gunyt is aratott.

Különösen három, hazánk alkotmányos életében fölötte nevezetes országgyűlésen vonta magára a közfigyelmet.

Első alkalom volt erre az 1504-ik évre II. Ulászló által, — ki állítólag Ugoesa-megyében a *Nyalábi* várban istartózkodott volna egy ideig udvarával, — egybehívott rákosi országgyűlés; ez ország-

gyűlésen a rendek kimondották, hogy Ulászló halálával a magyar trónra idegen vérből származott királyt többé nem fognak ültetni. A magyar nemzet képviselőinek emez erélyes határozatára leginkább az szolgálhatott okot, mert Ulászló elűrtte azt, hogy a moldvai vajda, *Bogdán* a lengyeleknek alávesse magát, a mit a magyarok általában rosszalottak. Eme határozatukat a rendek az 1505-ik évben kelt oklevélben irták alá s az aláírtak közt Ugocsa-megye részéről *Ujhelyi György* és *Bökényi Miklós* neveit is ott olvashatjuk.

Érdekes e nagyhorderejű okmány zárszava, mely azokra szól, kik e határozattól — utódaikra is kiterjesztve — netalán eltérnének s ellenkezőkép viselnék magukat, s így hangzik:

„Si qui vero nostrum contrarium praemissorum „facere praesumerent, tales perpetui infideles „Regni habeantur; quibus necque Majestas Regia „de novo constituta, et nec totum ipsum Regnum „gratiam facere possit, sed jugo perpetuo servitutis, et rusticitatis subjecti reatus ipsorum poenam „luant sine fine.“*) (Ha pedig bárki az előrebocsátottakkal ellenkezőleg cselekedni merészkednék, azok örökös hazaárulóknak tartassanak, kiket sem a királyi felség (jogaikba) vissza ne állíthasson, s kiknek maga az egész ország se adhasson kegyelmet; hanem ezek örökös jobbagyi szolgáltság igájába vettetvén, ennek büntetését szenvedjék végtől végiglen.)

Második ünnepélyes nyilatkozatát e megye „non coronát“-jával az 17^{22/23} pozsonyi országgyűlésen mondá ki, mely országgyűlés VI. Károly császár s magyar király fiúörököse nem létében, nagy többséggel a magyar koronának leányágra jutását szavazá meg s megköté a *pragmatica sanctiót*.

A *pragmatica sanctió* ellen Ugocsa-megye *Ilosvay László* s *Ujhelyi*-követei által mondatott óvást, de ezek a követek nagy részétől szavukkal elnyomattak. Ezen vétője miatt kigunyolták Ugocsamegyét s ez alkalommal kapta ismert gunyos adomáját, melyet ma mindenki ismer.

Az 1861-ki országgyűlés felirati vitája alkalmával harmadszor *Báthory Lajos* halmi-kerületi képviselő viharos tapssal kísért beszédében röviden fejtegette *Ugocsa* „non coronat“-ja történetét s a határozat mellett szavazott.

Ez alkalommal bemutatom itt még ezen nevezetes és mindig erélyes kis megye országgyűlési képviselőinek névsorát is, időrendben.

*) Lásd egész terjedelmében ez okmányt *Gánóczy*: *Episcopi Vardienses*“ I. r. 476 l. Bécs 1776.

Az 1444-iki pesti országgyűlésen jelen voltak Ugocsa-megyéből: Perényi János főispán, id. Perényi János, Gyulai Páth és Ráthonyi György. — 1447. Diákfalvai Deák Ádám főjegyző, Szirmay Simon és Tyvadarfalvai Veres László. — 1505. Ujhelyi György, Bekényi Miklós. — 1582. idős Ujhelyi János. — 1630. Csepei Zoltán László. — 1635. Almási Zohon Péter alispán. — 1637. Ujhelyi János. — 1646. Fejérpataky Kristóf főjegyző. — 1655. Ujhelyi Pál. — 1659. Fancsikay Ferenc. — 1662. Fancsikai Lázár Tamás. — 1681. Leszkóczy András főjegyző. — 1707. Bölsei Buday Zsigmond, az ónodi gyűlésen. — 1712. Ujhelyi Ujhely Sándor, — 1715. Gyulai János alispán és Szányi János megyei főügyész. — 1722. Bölsei Buday Zsigmond és Szányi János. — 1723. Ujhelyi . . . és Ilosvay László. — 1729. Pelsőczy György alispán és Ujhelyi László. — 1741. Bogárdy György alispán és Fekete László főjegyző. — 1751. Hagara Pál másodalispán és Komjáthy Zsigmond, főjegyző. — 1765. Hagara Pál alispán és Ujhelyi Ujhely József. — 1790. Nagy-Lónyay Lónyai Menyhért és Magosligeti Hagara Pál. 1792. báró Perényi István alispán és Csebi Pogány János főjegyző. — 1796. Ugyanazok. — 1802. Magosligeti Hagara Pál másodalispán és Pogány János főjegyző. — 1805. Csebi Pogány János főjegyző és Semsei Semsey Lajos táblabíró. — 1807. ifj. b. Perényi János táblabíró, Csebi Pogány János főjegyző. Időközben b. Perényi János meghalván, helyette jött Semsei Semsey Lajos táblabíró és Abauj-vármegyének jegyzője. — 1808. Fáy János kir. kamarás és táblabíró, Kalós Bertalan főjegyző. — 1811. Besenyei Besenyei Lajos másod alispán, Szirmai Kalós Bertalan főjegyző. — 1825—27. Szirmai Kalós Bertalan első alispán, ki helyett később jött: Vasady Gábor főadószedő és Perényi báró Perényi Gábor táblabíró. — 1830. Perényi báró Perényi Gábor első alispán, és Ujhelyi Ujhelyi Sándor másodalispán. — 1832—36. b. Perényi Gábor első alispán és Szentpály László főszolgabíró. — 1839—40. Perényi báró Perényi Lajos táblabíró és Szentpály László főszolgabíró; Perényi helyett, a diaeta végén: Butykay Menyhért főügyész. — 1843. Szentpály László kir. táblai ülnök és Butykay Menyhért másodalispán. — 1847. Egry János első alispán, Ujhelyi Sándor táblabíró. — 1848. Abonyi István főjegyző, Török István aljegyző. — 1861. Ráthonyi Lajos és Ilosvay Bertalan 1849-iki főjegyző. — 1865—66. Lator Gábor 1861-ben első alispán és b. Perényi Zsigmond.

Kirándulás Pompéibe.

(Egy most megjelent új folyóiratból.)

Gr. Lázár Kálnán, lapunk egyik munkatársa új évtől fogva „Világ tükré“ cím alatt évenként tíz füzetben megjelenő vegyes-tartalmú folyóiratot indított meg, melyet annál inkább ajánlunk a közönség figyelmébe, mert szerkesztőjének ismeretei és buzgalma biztosítékot nyújtnak arra, hogy közlönyében mindig szem előtt tartja, miként az ilyen, a nagy közönségnek szánt folyóiratok arra szánvák, mikép az ismereteket népszerűsítsék s az olvasót mintegy előkészítsék szigorubb tudományos irodalmunk élvezhetésére. A „Világ tükré“ most megjelent első füzetéről jelentést tesz alább „Irodalom“ című rovatunk. Mi e helyen tartalmára óhajtjuk olvasóinkat figyelmeztetni, mutatványképen közölvén abból a „Kirándulás Pompéibe“ című cikket, mely a „Hazánk“ 1865. évfolyama 42. és következő számaiban megjelent „Egy eltemetett város“ feliratu közleményével amugy is kapcsolatban van.

Pompéit és Herculánomot rendesen együtt emlitik, mi amaz általános elterjedt téves fogalmat szülte, mintha e két város egymással összekötve

Pompéi ellenben, távolabb fekvésénél fogva a folyó lávától, mely oly messzire nem terjedhetett el, mitem szenvedett; de annál többet a lávaha-

A demsusi templom. (Szállda ered. után rajz. Stuhlmüller.)

lenne; holott Pompei a Vezuvtól délnyugatra terülő síkságon, Herculánom pedig a Vezuvtól északi részén fekszik, és mivel magán a hegyen, közel a tölcsérhez épült, — a rómaiak idejéből vészteljes kitörés alkalmával folyó láva öntötte el, mely a hegyesucsról, mint tuláradt óriási edény széleiről, szivárgott és folyt le. E hig anyag Herculánom építményeit betöltvén, a kihülés után sziklává dermedt, és ez okból hasztalan is kísérték meg e város kiásatását, mert a lávakövet nem lehet a házak falaitól külön választani, vagy csak azok szétrombolásával, s mindenesetre oly költségek mellett, hogy a kormány nem szánhatja magát reá, tekintve az aránylag csekély eredményt.

mutól, melyet a tomboló kráter roppant magasságra és távolságra hányt ki, kövekkel vegyítve. A hamu elkülönzése pedig a falaktól nem jár nagy nehézségekkel.

Pompéi néhány ezer ölnyre fekszik a tengertől. A tengerpartra volt ugyan építve, de ama nagy tűzokádás után (Kr. u. 79. évben), mely az egész környéket megrázkódtatá, beljebb vonultak a hálok. Az ásatási munkálatok a kormány felügyelete alatt folynak; és a romok, melyek egy nagy helység kiterjedésével bírnak, feltűnő rendben és tisztán tartatnak. Oly benyomást tesz az egész, mint valami muzeum. Csak egy, őrizet alatt levő bemenet vezet a föld színénél mintegy két öllel

mélyebben fekvő városba, hol az utcák keskenyek és többnyire csupán egy járműre számítottak, — úgy hogy a fogatok mindig egy nyomon járván, a kerék

bemélyedése most is látható.

A házak kicsinyek, sok, de apró szobákkal. Ablaküvegekkel csak a hálószobák bírtak. — A falakat jó állapotban fenmaradt fresco-festmények díszítik; a legnagyobb falfestmény

Adoniszt tünteti föl, gyönyörűen idomítva és színezve. A

leghiresebb frescót, az u. n. Aldobrandini menyegzőt (az akkor uralkodó pápáról elnevezve), mely jelenleg a Vatican-könyvtárban őrzetik, szintén Pompeiben találták; szakértők esudálják rajta az egyes színvegyítést és a kifogástalan rajzolást, míg az alakok elhelyezése, a festészetben az idő szerint divatozott még nagyon hibás távlatot árulja el.

A jelenkor

emlékre méltó vívmányai közé tartozik ama kezelési mód, melylyel ez ódon frescokat minden sérülés nélkül tudják lefejtetni a kiásott falokról; ujab-

ban mindazáltal betiltatott e művelet, s most minden feltalált tárgy a helyszínén hagyatik, mi a szemlélőben jelentékenyen emeli az illúziót; és csakugyan, az ókor e maradványai közt

andalogva, hajlandók vagyunk magunkat a múltba egészen vissza-képzelné. A boltokban az olajt és bort tartalmazott edények még régi helyeiken láthatók, valamint a sütőkemencék és egyéb házi készületek is. A forum, a pantheon s több nyilvános hajlék, a rómaiak fényes építkezéséről tesz tanúságot, noha Pompéi csak harmadrendű város volt, s inkább nyaraló helye az előkelő nagyvárosaiaknak. De az erkölcsi romlottságnak is számtalan emléke maradt itt fenn, és az ily tárgyak tetemesebb része a nápolyi Museo Reale egyik osztályába vándorolt, érdekes, de undorító gyűjteményképezve.

Idyll. (Lévy Emil olajfestménye után. Szövege a „Vegyések“ közt.)

A gazdagok házaiban szépek az atrium vízmedencéi és ugrókutai, melyek körül kis kertek voltak rendezve; körben a szobák ajtai, mind a kö-

zös bejárással összekötve; a triclinium egy oldalon a kert felé nyitva állott. Mintha látnók az elpuhult, és szellemi élvek iránt sem idegen kéjenceket, gazdag terítékü asztaloknál, zene, tánc és szavalás mellett dözölni! — Figyelemre méltók a házi istenek kis hajlékai és a feljárások az erkélyszerü tetőkre, honnan bájos kilátás nyílt a nápolyi öböl, Sorrento és a Vezuv felé.

A magán lakok közt legkiterjedtebb Diomedes háza lehetett, ki egész családjával a vész percében pincéibe menekült, hol valamennyi megtalált csontváz borzalmas látványt nyújt. — A város közelében van temető is: egy hosszú utca sírmelekekkel, köztük ama boltozat, melyben a holttestek elégettettek, hogy aztán hamvvedrekbe helyeztessenek.

Jelenleg két harmadrésze lehet kiásva Pompéinek; a kormány műértő kezekkel folytattatja a költséges munkálatokat, melyek a bemeneti díjjal csak némileg fedezhetők. Előttünk épen egy kagylóból és mozaikból alkotott grottát bontanak ki, Humbert herceg nevére keresztelve azt.

Az egész kirándulás Nápolyból Pompéibe fél napot vesz igénybe, és nem jár sem nagy költséggel, sem nagy fáradsággal: de mennyire megjutalmaz mindkettőért a hasonlíthatlan látvány, mely egy nagy nemzet házi életének, erkölcesinek, szokásainak csillogó, kézzelfogható történelme!

Ifj. Csapó Vilmos.

A szén nemeiről s elállásáról.

I.

A szén — mint nyájas olvasóim igen jól tudják, — igen sokféle használatot, s általán az ipar s kereskedésben nagyfontosságú, nemcsak elterjedtsége miatt, hanem ép azért, mivel a közéletben oly nagy szerepet visz; s ennél fogva reményem, hogy nem lesz érdektelen, ha a szén földtanilag (geologiailag) kimutatott elállásáról néhány szóval megismertetem az olvasót.

A szén általán véve két nagy csoportra oszlik, u. m. a fekete és barna szénre; de mielőtt ezek bővebb megismertetéséhez fognék, eládom a szén elállását.

Ha növényi részek úgy vannak a vízzel összevegyülve, hogy hozzájuk lég nem férközhet, zárt égés, azaz a növényi részek részletes szétbontása támad, s ezen részletes szétbontás szenesedésnek neveztetik.

De mikép ment ez végbe? fogják olvasóim kérdeni, s hozzá teszik azok, kik tudják, hogy az északi részekben fák, sőt még apró növények is alig találhatók, s kőszénbányák mégis vannak, hát ezek honnan kerültek ide? Elmondom azt is.

Azon korban, melyben a szén keletkezett, ropant mennyiségben tenyésztek a növények s ezt leginkább mutatja a nagy mennyiségben megmaradt szén; azon korban tehát, mely „primaer“ vagy „paleologicus“ kornak is neveztetik, a növényzet valami nagyszerű kitérés: pl. árvíz, földrengés stb. következtében el lön temetve, s az így eltemetett részekhez lég nem juthatván, mint már főnebb említém, zárt égés, azaz a növényi részek részletes szétbontása keletkezett; a növényi részek illó, légnemü részei elpárologtak, a hátramarad-

takból pedig sok évszázad, sőt ezred folytán alakult a szén; a régibb képződményből a „fekete“, az újabból pedig a „barna.“

A barna szén újabb képződmény, azaz későbbi kitérés következtében lett eltemetve; ezt tisztán mutatják a benne még sokhelyütt látható növényi sejtek, továbbá az, hogy még több növényi részt foglal magában s nem oly kemény és nem oly fekete.

A fekete szén a legrégebb képződmények egyike; színe majdnem fémfényű, s széntartalma igen nagy, azaz másnemü rész kevés foglaltatik benne, úgy hogy 100 rész között néha 90 rész a tiszta szén; holott a barna szénben sokkal több a légeny (nitrogen), köneny (hydrogen) sat. Még az is igen jellemző a fekete szénél, hogy, ha káli-lugban áztatjuk, azt be nem festi, míg a barna mindig.

Kísérletek is tétettek, mesterséges uton elállítani szenet, s ez némileg sikerült is, a mennyiben Turachban 50—60 év lefolyta alatt a fa fényes barna széné változott, továbbá Liebig azt tapasztalta, hogy ha gőzkazánba fát helyezünk el, az a gőz közreműködése folytán néhány hét alatt barna széné változik át.

De még arról nem szóltam, hogy azon vidékeink a földnek, hol fa nem találhatik, mikép keletkeztek az ott levő széntelepek?

Ezt is sikerült a geologusoknak hosszas kutatás után megfejteni; nevezetesen még most is találhatók az északi részekben levő vizekben uszó darab fák, melyek az amerikai ős erdőkből a Missisipi folyam által hordatnak a tengerekbe s ezen darab fák addig uszkálnak, mignem a víz által

áthatva, a tenger fenekére, az iszapba lerakodnak, s a föld benső melegének és a víz nyomásának következtében ott megszengednek. Hogy az ókorban ily fák nagy mennyiségben uszkáltak, az világos.

De víz alatt, még pedig a tenger vize alatt, csak nem fog senki köszönetet keresni? — mondja ismét valaki; — természetesen nem, de azt is meg kell gondolni, hogy azon idő óta a föld számtalan vál-

tozáson ment keresztül, s így a hol akkor víz, tenger stb. volt, most lehet, hogy a víznek nyoma sincs.

Átalán véve, hogy azon korban roppant mennyiségű növényzetnek kellett léteznie, ez azon kiszámításból is elétűnik, hogy a most élő növényzetből, ha eltemettették, alig támadva 1—2 hüvelyknyi vastag köszénréteg.

Acsai Sándor.

Levelek Párisból.

XX.

— 1867. jan. 28. —

(Egy francia akadémikus. — Favre Gyula. — Mit kell tennie a tudós jelöltnek? — A francia akadémia politikai jelleme. — Ponsard és Augier. — Vita Molière fölött. — Női fetolvasók. — Római illatok és párisi szagok.)

Cousin halálával ismét megürült egy, talán két akadémiai szék, mert a „Francián“ kívül alkalmasint az „Erkölcsi és politikai tudományok“ akadémiajában is tagja volt a hírneves bölcész. A „Francia Akadémia“ vagyis az „Institut“ nyelvosztálya azon szentély, melybe azok is, kik más valamelyikébe a többi négy osztálynak fölvetettek, befogadtatni vágnak. A „Negyven halhatlan“ közé soroltatni forró óhajta minden írónak. Ide jutni kíván Jules Favre is, a jeles szónok, s ezért adta ki közelebb nevezetesebb beszédeit.

E miatt érdekes vita folyt e napokban az „Avenir national“ és a „Siécle“ között. Az előbbi lap ugyanis megtámadta az utolsót, minthogy ez az ellenzéki vezért jelölt gyanánt kitzúzte. Taxile Delord illetlen dolognak tartja, hogy a szabadelvű párt feje Falloux, Montalembert, Guizot-féle reactionariusok szavazatáért könyörögjön, s ilyenek által megválasztassék. Itt t. i. az a rossz szokás uralkodik, hogy azok, kik jelöltekül fellépnek, mindenik akadémikust meglátogatni s pártolásáért esedezni tartoznak. Ezért vonakodott Béranger, ezért Lamennais is a „karszékre“ ülni. S van is valami lealázó e szokásban kétségtelenül, s kevés önérzetre mutat az illetőkben, vagy nagy vonzó erejére a Mazarin-palotának, hogy mindamellett, sőt ezt tiltó szabály ellenére is, különben jellemes férfiak is alávetik annak magukat. Létezik ugyanis királyi rendelet, mely szerint elég, hogy az, ki megválasztatni óhajt, ez iránti kívánatát akár a titkári hivatalban, akár valamely akadémiai tagnak, egyszerűen bejelentse. Majd elvállik, ha fog-e Jules Favre az „Avenir Nationalra“ hajtani, vagy pedig „üres szertartásnak“ nézni a szokásos látogatásokat. Meglehet, hogy ez utóbbi nézetet követendi, annyival inkább, mert szószólója,

Thiers, ez irányba fogja terelni. Versenytársa Duvergier de Hauranne, orleanista tekintély, a kit Guizot készül támogatni.

Ugyancsak ezen jelöltség alkalmával az a kérdés is újra meg újra fölmerült: vajjon általában hasznosak-e az akademiák? Taxile Delord tagadóan felelt erre, s a „Siécle“ sem igen látszott hevílni az ellenkező véleményért. Oda jutott a nagyhirű testület, hogy a haladás barátai hasznosságát kétségbe vonják; jutott pedig a reactio felé tanusított hajlama miatt. Inkább fogad az kebelébe klerikális író, mint köztársaságit, de legszívesebben orleanistáknak nyitja meg ajtaját. Ezek s a klerikálisok képezik tehát a nagy többséget, s foly is javában az oppositio a császári kormány ellen. Mindazáltal ülnek biz a Szajnaparti kúp alatt szabadelvű szerzők is, kik a Falloux és Dupanloup-féle társaknak nem igen tesznek engedményeket, ha különben a mostani kormánynak nem ellenségei is. Ilyen többi között Ponsard Ferenc. A „Szerelmes oroszán“ szerzője újabban „Galilei“ című drámát irt a „Français“ számára, mely azonban, mivel az inquisitiót támadja meg, előadásra el nem fogadtatott. Ide sorozandó Augier Emil is, a „Giboyer fia“ teremtője. Ezt az író, minap az Athénée-ban láttuk, hol pirulva s lesütött fővel, mikor órála való szó magasztaló értelemben, hol tapsolva Sarcey szellemdus és szabadelvű előadásának.

Az „Opinion Nationale“ tárcásza értekezést tartott Molière vigjátékai felett. Észszel egy kis ereditiségi hajlamot egyesítve, Sarcey tul-szigoruan is bírálgtatá a XVII. század legnagyobb vigjátékírójának osztóigazságát, a mennyiben, ugymond, gyakran azokat tette nevetség tárgyává, kik szánakozást vagy épen dicséretet érdemelnek, ellen-

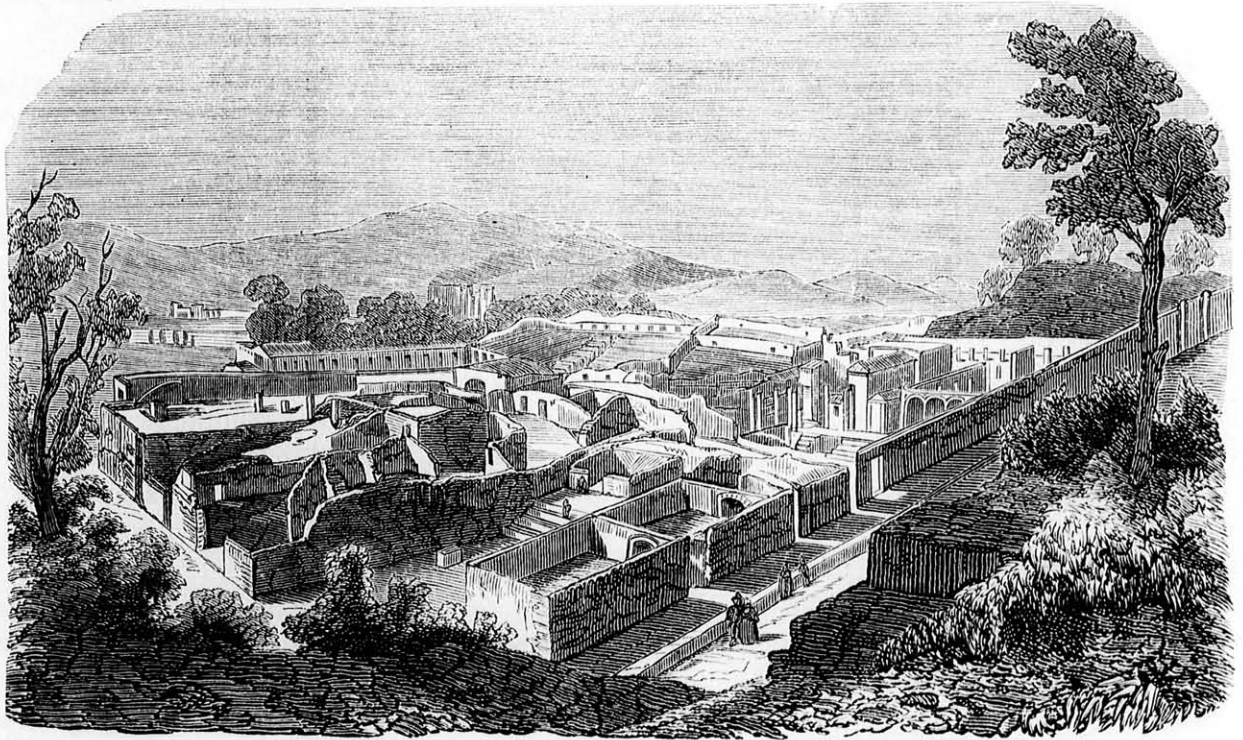
ben soha meg nem támadta a hatalmasok nevetséges oldalait. Szerintünk e vád nem egészen alapos. Tett bizony Molière marquiskat s más álszenteket nem csak nevetségessé, hanem utálatossá is. Példa reá Tartuffe.

Nem is hiányzott, ki védelmére keljen Molière-nak. A következő ülésben Deschanel készült Sarceynak felelni. Ezt azonban nem hallottam s így nem is tudom, ha annyi észszel és tetszés között cáfolta-e meg, a mennyivel ellenese megítélte a halhatlan irót.

Előtte nő beszélt, Sezziné asszony, hasonló élcel mint Sarcey, de sokkal több otthonossággal és ékebben, alkalmasint mivel tovább készülhetett, mint a sokfélekép elfoglalt férfit. Sezziné

Sezziné asszony nem először szólott minap nyilvános helyen, s alkalmasint nem is utolszor. A tetszés, melyben részesült, osztatlan volt, asszonyok és férfiak részéről egyiránt. Versenytársa e nemben Hell-né asszony, csak hogy ez nem szabad előadást tart, hanem könyv nélkül mondja el utleirásait. Madame Adèle Homaire de Hell az e nevü tudós utazónak özvegye, ki férjét Persiába, Kis-Ázsiába s Déli-Oroszországba kísérgette, később meg, — de ezt már özvegy korában, — Martinique szigetére utazott.

A Sorbonne-ban is tartatnak felolvasások, s ezek, talán mivel ingyenesek, az Athénéebeliénél nagyobb közönséget gyűjtenek össze. Itt rendszeren tanárok hallatják magukat. Ezeknek egyike

A Forum civile Pompeiben. (A „Világ tükréből.“ L. szöve. a 72. lapon.)

a női divatról értekezett, a legrégibb időtől fogva mai napig.

Azt ugyan nem fejtegette hosszasan, hogyan piperészkedék Éva anyánk, de annál tovább mulatott a római nők öltöző szobájában. Megemlíti a fényűzés elleni rendeleteket, meg különösen az Oppius-féle törvényt, mely szerint tiltva volt a nőknek több mint, gondolom, két latnyi arany ékszert viselni, kivéve, — tette hozzá a hamis törvényhozó, — ha valakivel találkozni mennek. Melyik matrona akarhatott volna ilyen gyanuba esni? Szerencsére, vigasztalá Sezziné a női közönséget, a zsarnoki törvény nem maradt sokáig életben; tizennyolc év mulva, valami lovagias honatya indítványára eltöröltetett.

„római nőkről“ értekezvén, illataikat illető megjegyzésével háromszori tapsot idézett elő. A római szépek, — mondá többi közt, — Indiából kapták illatszereiket, melyek aligha fel nem értek a „Párisi szagokkal.“ Célzás Veuillot utolsó művére: „Les Odeurs de Paris,“ melyben a klerikális író, miután „Les parfums de Rome“ című könyvében a pápai székhely erényeit dicsőítette, a francia főváros romlottságát, természetesen a maga szempontjából, éles gúnnyal, néha durva kézzel ostorozza. Ha haladás embere osztogatná a csapásokat, talán több eredménye lenne, ámbar hogy Pelletan „La Nouvelle Babilone-“ja valamin javított volna, eddigelé észre nem vettük.

Irányi Dániel.

Egy hét története.

— Január 30. —

(VK.) Ez a hét nem volt szűkmarkú — történetekben. Gyászolhattunk a gyászolókkal, éljenezhattunk az éljenzőkkel, s táncolhattunk a táncolókkal.

Az olvasó meg fogja engedni, ha az idősorozati rend felbontásával ezuttal a legkomolyabbon kezdjük.

Az akadémia, ez idei nagygyűlését egy emlék-ünnepel előzte meg, leróva kegyeleti tartozását azon férfiú iránt, kinek lelkesítő szavaira emelkedett a dunaparti pompás palota, s gyűlt össze ama nagyobb tőke, mely a tudományos társaság munkálkodását szélesb körűvé teheti.

Gróf Dessewffy Emil életének ránk nézve egyik legelszomorítóbb pontja az, hogy ő maga legkevesbé örvendhetett törekvései sikerének az akadémiában. Midőn a palota büszkén és szépen emelkedett föl fővárosunk egyik legfestőibb pontján, s midőn a tudósok összegyűltek, hogy első nagygyűlésüket tartsák benne: őt már akkor halálos betegség szögezé kórágáéhoz, s elkészített megnyitó beszédét is más (ha jól emlékszünk b. Vay Miklós) olvasta föl. E megnyitás után két napra a tevékeny szellem el is költözött e föld színéről.

Az akadémia eleintén úgy tervezé, hogy halálának évnapiján (jan. 10-dikén) fogja megünnepelni emlékezetét. De később jobbnak vélte elhalasztani azt 29-dikére, a mult hétfőre, midőn igen nagy diszszel és ünnepélyességgel ment véghez a diszteremben, nagy és fényes közönség jelenlétében.

A terem ritka szép látványt nyújtott. Az akadémikusok emelvényén zöld bokoresoportozat fölött az elhunyt fehér mellszobra állt, a háttér falán az a széles arany keretes életnagyságú arekép, mely Barabás egyik legsikerültebb műve; körülte kiténő tekintélyek, tudósok és írók, köztük Deák Ferenc, Bartakovics érsek, Horváth Mihály, (kit most ezuttal láttunk először ünnepies papi talárban,) Arany János, Balassa, Majláth főkancellár, b. Semye, gr. Festetich György, a Károlyiak, és a tudományos törekvések egyszerű külsejű, de kiténő fekete serege, melyből legélénkebb pompával tünt ki gr. Cziráky János bársonnyal és aranynyal ékesített alakja, ki — a mint látszik — a ruhában is ép úgy szereti a cifrát, mint a phrazisokban. A korláton kívül láttuk az elhunyt testvérét: gr. Dessewffy Marcellt, rokonait: a b. Wenckheimokat, sok főhivatalnokot, számtalan

képviselőt, tudománykedvelőt s az ifjuság nagy zömét. Elöl a karzat alatt a földhitelintézet tisztviselői ültek, s a karzatokon végtől végig diszes és előkelő hölgyek koszorúja.

Az ünnepélyt *Lónyai Menyhért* másod-elnök nyitá meg, néhány szóban mondvá el ez összegyűlekezés célját. Azután b. *Eötvös József* olvasta föl jeles emlékbeszédeinek egyik legjelesbikét.

Mindenki érdekelten várta, hogy az a férfiú, ki egykor erős pártharcokat vívott gr. Dessewffyvel, mint fogja megeleveníteni hajdani ellenfele és később együttörékő társa emlékezetét. A mi nehézség volt e föladatban: azt báró Eötvös művészileg kerülte ki. Nem beszélt sokat az elhunyt hajdani politikai életéről, mely nem engedé, hogy akkor ő e hazában népszerű férfi lehessen, hanem szólt jelleméről, s azon sikerekről, melyeket a gyakorlati életben kivivott. Megemlíté a földhitelintézet, tiszaszabályzási kölesön, anyagi vállalatok, akadémiái palota és tőke létesítését, a melyek mind gr. Dessewffy fáradhatlan és szívós kitartásának köszönhetők. Élethü képet állított elő róla, a fény mellett nem mellőzve azt sem, a mi árnyék volt pártállásában s természetének némely tulságos sajátságáiban.

Az ő meggyőződése volt — úgy mond, — hogy a haza virulása és boldogsága nem annyira politikai intézményeink változásától, mint inkább anyagi és szellemi kifejlődésünktől függ.

Szerény nézetünk szerint azonban e kettő alig választható el: Hisz az intézmények jóságától függ majd minden anyagi és szellemi fejlődés. Ha Anglia művelt és gazdag: az szabad alkotmányának köszönhető. Ha Törökország mindenben hátramaradt: e baját változatlan rosz intézményeinek tulajdoníthatja.

Kétségtelen dolog, hogy ha egykor az a párt jut tulsúlyra, melynek gróf Dessewffy 1848 év előtt a hírlapirodalomban zászlóvivője volt: akkor bizony nemzetünk fejlődése odáig sem jut, a hová most jutott, annyi szerencsétlenség után is.

Eötvös azonban kiemelé, hogy az elhunyt nem mindenben osztá pártjának elveit. Így e párt ellenére az örök váltság mellett küzdött, s a szabad kereskedés híve volt. Szépen indokolá a szónok, hogy mért nem volt Dessewffy Emil ez időben népszerű ember. De az emlékbeszéd legemelkedett része az, hol az 50-nes években a németesítés törekvéseit emelte ki, s ezzel szemközt a nemzet hűségét jogaihoz és szellemi érdekeihez. E korszak

foglalja magában Dessewffy életének legfényesebb részét, törekvéseit és alkotásai sikerét.

Nagyon hiú törekvésnek engednök át magunkat, ha e fényes emlékbeszédből vázlatot akarunk adni. A maga egészében szép az, mint az emberi elme minden irodalmi és művészeti alkotása. A hatás, melyet gyakorolt, igen nagy vala. A korlátan kívül zajosan éljeneztek, azon belül pedig az akadémia tekintélyei siettek a szónokkal kezét szorítani. Gróf Széchen Antal elragadtatva kiáltá: „gyönyörű“, s minden ó-conservatív arc (ezek most mint hosszúak) ragyogott az örömtől. Nagy élv volt rájuk nézve, így dicsőítve hallani egy pártjukbeli férfi emlékét. De feledék, hogy gr. Dessewffy valami egyéb is volt, mint ó-conservatív. Ő palotát emelt a tudományok, s földhittelintézetet az anyagi érdekek fejtésére.

Szász Károly ünnepi ódája szintén csak a palota emelőjéről szólt. Mesterileg kidolgozott, hangban és érzésben egyre emelkedő emlékköltmény ez, melyet a költő egészen áthatva adott elő. Gyujtott is — kivált midőn a nemzeti áldozatkésztséget festette, — mindenfelé. Éljeneztek és számtalan oly kéz nyúlt a költő felé, melynek egy meleg szorítása többet ér a mélyebb becsavágás előtt, mint akármiféle, külső kitüntetés csillogása.

Végül Lónyai Menyhért megköszönvén a közönség részvételét, a jelenlevők szétszórtak a nyájas verőfényben, mely májust hirdetett, noha még a farsang közepén is alig vagyunk.

Mivel nincs elég bátorságunk tárcairói „salto mortale“-kat csinálni, elébb, mintsem a farsang krónikáját röviden érintenők, ez emlékünnap színhelyéről egy másik komoly terembe lépünk — a képviselők házába.

Ott a múlt kedden ülés volt.

A képviselőknek tudomására jutott, hogy múzeumunk régiségosztályának sok becses kincsét készülnek kiküldeni a párisi világkiállításra — *felsőbb rendelet* folytán.

Kubinyi Ágoston igazgatóságának éveit oly időben folytatták le, midőn a felsőbb rendelet előtt csak mély alázattal meghajolni lehetett. Ekkép nem esoda, ha felejté, hogy a múzeum nemzeti intézet, melyről csak a nemzet s ennek országgyűlése

rendelkezhet. Összecsomagoltatá tehát a kívánt tárgyakat, midőn a képviselők erős tiltakozása jutott kezéhez az ereklyék ily önkényes kiküldése ellen.

Kubinyi Ágoston ennél fogva rögtön felterjeszté e tiltakozást, minél fogva a tárnokmester is *fölfüggeszté* az elébbeni rendeletet.

Szentkirályi Mór — tiltakozva ez illetéktelen rendelkezés fölött — határozati indítványt tett, mely tudomásul vegye a rendelet fölfüggesztését.

Aztán *Deák Ferenc* állt föl, s röviden és bölcsen szólt, mind mindig. Ő is kimondá, hogy a nemzeti múzeum kincseivel csak a nemzet rendelkezhet, s ha a képviselőház megtagadná a kiküldést, — azon okból, hogy e tárgyaknak más hivatásuk van — ehez kétségtelen joga lenne. De más kérdés, hogy ez célszerű volna-e? A kiállítások a jelen civilizáció követelményei, s azokban minden nemzetnek részt kell vennie. Legjobb volna tehát, ha a közintézeti bizottmány javaslatot készítene arról, hogy mily tárgyak küldendők ki, s mily biztosítékok és föltételek mellett.

Ez indítványt — a Szentkirályi Móréval együtt — helyeselve fogadták el. De bennünk egy kérdés izgágáskodott, nevezetesen, hogy a régi századok kincsei mit keresnek ama palotában, melynek célja a *mai világ* iparát és művészetét mutatni be? Mi legalább nem hallottuk, hogy a világtárlatok egyszersmind régiségi kiállítások is volnának. Úgy fognak ez ereklyék a friss gyártmányok sorába illeni, mint Saul a próféták közé.

De ennek eldöntését bizzuk a kijelölt bizottmányra, s a míg ez eldöntené, forduljuk a farsanghoz, mely nagyon élénkül. A lövöldében vidor „beszedát“ tartottak a szerb ifjak, az evang. iskola termében jótékony bál volt, s mult vasárnap a nőegylet álarcos vigalma a redoutban, melynél Pest húsz év óta nem látott díszesebb „maszkbált.“ Csak az a baja volt, hogy nem lehetett mozogni benne. Elegáns tolongásnak nevezhetnők, melyben az álcás dominók többet izzadtak, mint enyelegtek. De vigasztalást lelhettek a tudatban, hogy azokért izzadtak, a kik a szükség miatt könyeznek, a — szegényekért. Ezeket e fényes bál jelentékeny segélyösszeghez juttatá.

Nyílt levél e lapok szerkesztőjéhez.

Tisztelt szerkesztő ur! — Megbocsásson ön, hogy másnemű, érdekes közleményekre szánt lapjában egy, tán nem meddő, de mindenesetre unalmas polemiát folytathassak. Nem — mert felhiva

vagyok, — hanem egyenesen azért, mert P. Szathmáry Károly ur ön közönségét mystificálni akarja néhány légből kapott állítással. Értem e lapok 3-dik számában közlött feleletét.

Szathmáry ur megmarad állításai mellett, de szavait nem bizonyítja. Így uram nem visszük előbbre a tudományt. Tudom, hogy én sem viszem, de talán sikerülend néhány zavaros fogalmát tisztázni.

Sz. ur a mult évi 48-ik számban ezt írta szórul szóra: „Kornyéta lovassági zászlót jelent, itt egy zászlóalj van alatta értve.“ Sem többet, sem kevesebbet. Itt, t. i. a 3-ik számban már azt mondja, hogy *e helyen* (t. i. az általa közlött levélben) testőr-csapatot jelent, — persze, átvitt értelemben. Most már nem tudom: Sz. ur előtt mindegy-e testőr és lovas? vagy ez újabb értelmezéssel bevallá, hogy az előbbeni hibás? De azt tudom, hogy sem egyik, sem másik nem áll.

A zászlónak igen is van átvitt értelme, de nincs a kornyétának. Több „militare edictumot“ ismerek, különböző időből magyarországit s erdélyit, de *kornyétáról* egyik sem beszél. A legérdekesebbek egyike az, melyet Jászay Pál közlött (Tudom. Tár. 1842. XII. 38 s köv. l.) s mely a XVI. századi katonai szervezettel teljesen megismertet. Ez tulajdonkép kettő: első a lovasság számára kiadott, szól tehát az összes nemességnek; a második a „gyalog vitézlő sereg-“nek. Egyikben, úgy mint másikban ez áll: „zászlója alatt minden megmaradjon,“ de egyik sem mondja: *kornyétája* alatt minden megmaradjon. Egy másik, a Boeszkayé (kiadatlan), hasonlóan azt mondja: „az, ki magától zászlót cserél;“ stb. hasonlóan a Rákóczyé, Keményé stb. *Kornyéta* csapatról nem beszél egyetlen hivatalos okmány vagy beiktatási leírás, jelentés sem. A tőle közlött levél sem beszél *kornyéta* csapatról. Lássuk csak: „kimenvén *fejedelem* ő nga egy „kornyétával“ és az ónodi zászlóval“; tehát vagy „egy cornu-“val (kürttel, azaz egy kürtfuvó emberrel, mert hisz ott koszorúverseny tartatott,) vagy *kornyétával*, mint fejedelmi disz-jelvénynyel. Különben tisztelt szerkesztő

ur, kérje el ön Szathmáry úrtól azon okmányt, melyben ez áll: „fejemhez választom ennyi s ennyi zászlóval“ s adja ki. Szeretném olvasni!

Menjünk tovább.

Mily jól élc ez: „felnőtt ágyu, idősb harang, felnött gradual.“ Hm! A levélben hat öreg almásról volt szó, — tehát élő lényről. De nem hat *derék* almásról, hanem hat *felnött* almásról. Az ágyu, harang, *nagy*; gradual pedig *régi*, az ellen, hogy *kis* ágyu s harang és *új* gradual. *) Nem pedig *derék* ágyu, harang, gradual, *hitvány* ágyu stb. ellenében.

No még tovább!

Tehát Sz. urnak mindegy, akárki írta azt a kérdéses levelet? Miért fogta hát olyan emberekre, kik ott sem voltak? Szabad-e olyan conjecturát tenni, mi a történet ítélő széke előtt nem állhat meg? Lám, lám! lehet irni pusztá emlékezésből is! Vajjon nem hibás emléken alapul a „*fejéhez választás*“ is?

Mégis tovább!

Szerkesztő ur, nem tudná-e ön megmondani, mit tart Sz. ur magyar történetírásnak? Vegyük a dolgot „átvitt“ értelemben Sz. ur kedvéért, ki úgy látszik, az ilyesmiben gyönyörködik. Páldául a „Budapesti Szemle“ nem magyar történetírás. De van a „Szemle“ Szalaynak egy öreg . . . akarám irni: derék cikke: „János király és a diplomacia.“ Talán ez sem történetírás? A „F. M. Minerva“ nem magyar történetírás; de van a „Minervában“ Kazinczy Ferencnek egy igen jeles cikke: „A Rákóczyak nemzetsége.“ Ez sem magyar történetírás? Vagy Sz. ur előtt mindegy: „a magyar történetírás“ és „némely magyar történetíró.“

Ennél tovább már ne menjünk! Hisz ezekből is láthatjuk, mennyire igaza volt Szathmáry urnak. De ha ő kívánja, többel is kész szolgálni

xxx.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k .

— („*Idyll*“) című életképet közlünk mai számunk 9-dik oldalán, Lévy Emiltől, a jelenlegi francia festészek egyik jelesbjétől. E kép olajba festett eredetije a párisi állandó műkiállítás, az ugynevezett „Salon de 1866.“ tavalyi tárgyai közt egyike volt a kitünőbbeknek, hol hazánkfia, Madarász Viktor is meg szokott időnként jelenni még mindig tetszést aratott műveivel.

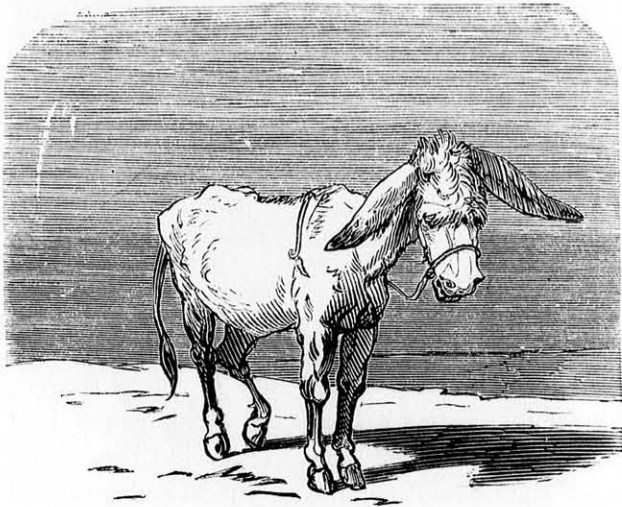
* (Természeti titnemény.) Dánia északi részén, jan. 11-én délutáni 2 órakor szokatlan sötétség

állt be. De ez nem soká tartott, mert meglepő sárgás világosság kísérte, aztán sűrű havazás kezdődött, mely a sajátságos világosságban nem fehérnek, hanem barnás sárgának látszott. Két óra hosszat ily színűnek tetszett minden világosabb tárgy. Négy óra után kiderült, s a nap lángvörösen nyugodott le.

*) T. i. a régi schemákat megtartó, ellentétben az akkor még új, Szenczi Molnár-féle zsoltáros könyvvel. Különben vonatkozik alakjára s terjedelmére is.

Régi mese a közös számárról.

— Rajzolta: *Jankó János.* —

„Közös számár.”

„Hát nem bolondok ezek az emberek, hogy gyalog cipelik a terhet számárak mellett?”

„Ez bizony csunyaság, hogy annak a rokkant inu vén embernek gyalognia kelljen!”

„De hisz sógor, az nem megy, hogy te szamaragolj s az a másik cipeljen minden terhet.”

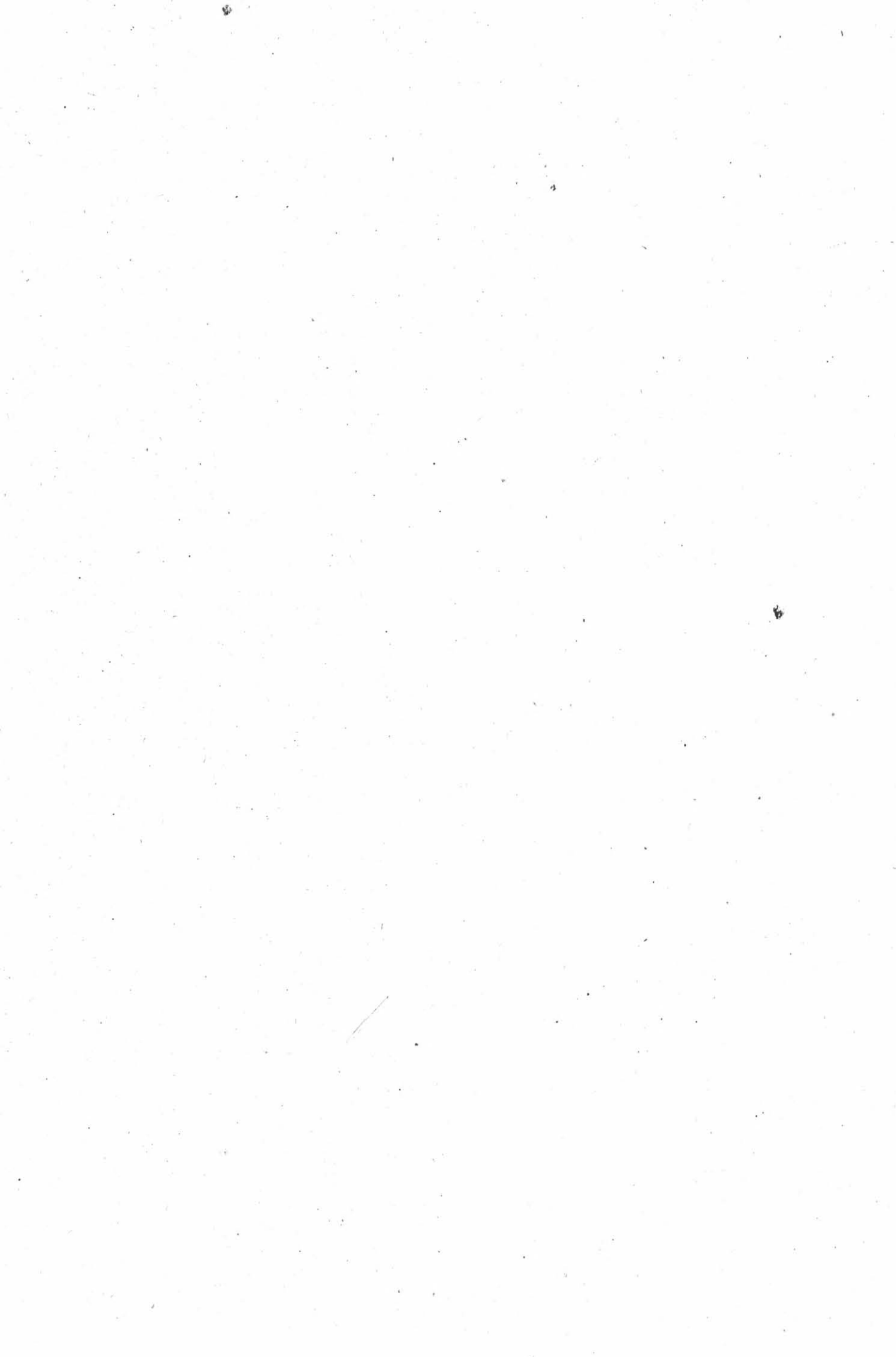

Mégis csunyaság, hogy mindketten rá akarnak ülni arra a szegény számárra!

„No így legalább meg van az árnyéka, hogy az a másik is rajta ül a számáron!”

nagybojár háznál s a román nemz. színházban, mindig a legnagyobb tetezés közt.

* (Az új h... primáról, Simor János) volt győri püspökről, kinek e fényes polara kinevezése már bizonyos s csak Rómában megerősítése nem érkezett meg meg, a következő életrajzi adatokat jegyezzük föl. Született Székesfehérvárt 1813-ban aug. 13-án. Bölcsészeti és theologiai tanulmányait N. Szombatban és Bécsben végezte, utóbbi helyen nyerte el a tudori kalapot is. Nyilvános egyházi pályáját, mint egyszerű káplán, Budapesten kezdte, hol egy évig volt; ezután a legkülönbözőbb egyházi hivatalokat viselte. Hittanár lett a magyar kir. egyetemen, majd Bécsben a Pazmaneum studiorum prefectje, később Bajnán plebános, hol négy évet töltött; innen Esztergomba hivatott, mint a theologia tanára, s nemsokára itt mint érseki titkárt találjuk; de rövid idő múlva ismét Bécsben, mint a Pazmaneum rector studiorum-ja folytatta pályáját. Ezt székesfehérvári kanonoksággal cserélte föl, s ugyanaz időben ő felsége oktatásügyi tanácsosnak is kinevezte. A győri püspöki széket 1857-ben foglalta el. A bizalmatlanság a szomorú idejében a győriek hidegen fogadták, s a bizalmat csak lassankint sikerült megnyernie, mert — mint ellenei is beismerik — a püspöki pástorbótot erélyes és jótékony kezekkel ragadta meg. Győrben sokat tett a vallás és szegények érdekében. Legnevezetesebb tettei közé tartozik a székesegyház megújítása, mely művészi tekintetiekben egyike hazánk legjelentékenyebb templomának. A megújítás 60,000 frtba került. Alapított egy ingyen kisdudóvodát szegény gyermekek számára, betegpaldát, szegény leánynevelő intézetet, s egy M. Óvárt létesít gazdagon segélyezett. Templomokat, iskolákat építtetett, szegény neptanítókat segélyezett, s négy szegény plebánia számára 10,000 frnyi alapot tón le. Nyugdíj-alapot is létesített szolgálatra képtelen papok számára. Ő alapítá a győri ugynevezett „kis seminariumot” is. A jótékonyág, oktatásügy tén sok dicséret illeti, valamint a tudományoknak, művészeteknek és irodalomnak is buzgó barátja. A művészetek iránti vonzalmát több ízben kimutatta. A győri templom főoltár-képének festőjét igazi bőkezűséggel (10,000 frt) jutalmazá. Politikai pályája, azt hisszük, ismeretes, és nem kell róla bővebben szólnunk. Ő buzgó egyházi férfi, s a 48 előtti rendszer híve, kiről a „Volksfreund” megjegyzi, hogy a leendő magyar miniszterium a kath. érdekek egyik szilárd védelmezőjét találja benne. — Ezenkívül igen jeles gazdász, ki a püspöki jövedelmet megkészszerente. Bécsi lapok azt is megemlítik, hogy Simor új magas méltóságát csak ő Felsége határozottan kifejezett kívánságára fogadta el. Alkalmilag megérintjük, hogy a herc. primás nádor nem léteben, s ha az uralkodó nincs megkoronázva, helyettes-nádor, az ország és korona közt közbenjáró, az ország nagy peccóttjének őre, Esztergommegye főispánja, a királyi helytartótanács tagja, s házszékelyes tábla bírája stb.

* (Szt. István- emlék.) Még gr. Pálffy Mór kormányzótsága alatt megpendült az eszme, hogy az

első apostoli magyar királynak emlék állítandó. Annyi sok hazai ügy között ez egyet gr. Pálffy Mór is pártolta, sőt ő volt az indítványozó, s akkoriban mintegy 6000 frt gyűlt össze az emlékre. De azóta az egész feledésbe ment. E napokban azonban a városi tanács bizottmányt nevezett ki, hogy a megkezdett gyűjtéseket folytassa. Vajha minél nagyobb eredménnyel és gyorsasággal folytathatná, hogy a terv mielőbb megtestesüljön, s emlékek és szobrok tekintetében oly szegény fővárosunkat az első királyhoz méltó emlék díszíthesse.

—v— (Farsangunk legnevezetesebb bálja a „hajósok egylete”) lesz, február 14-dikén, melynek rendezői Birly István, Keve József, gr. Károly Gyula s gr. Széchenyi Ödön. Ez alkalommal az egész nagy redoute-terem három árbocos sorhajó földézetét fogja képezni, egész felszereléssel, végtelen sok lobogó, címer, vignette stb. tarka, festői csoportozatával. A kisebb terem a hajó dísztermét ábrázolandja; oszlopos mélyzetében igen érdekes hajóminták és efféle művek lesznek kiállítva. A főlépcsőn, a hajdankor egyik csodája, a „Rhodusi óriás” fogja az érkezőket fogadni. A szolgák, jegyszédők, szintugy a zenekarok is, matróz- és tengerész-öltözetük által növelni fogják az illusiót. Végre pedig az igen rövidre szabott táncszüneteket a hajós és tengerész-életből vett egyes jelenetek fogják élénkíteni.

—v— (A párisi világtárlat készülleteire) vonatkozólag tudósításainkat még mindig folytathatjuk. A Mars-mező elé épített csarnokban a nemzetközi fényképészet számára termeket rendeznek be. A már elkészült templomban egyházi kellékek lesznek kiállítva. E szép templom közelében foglal helyet a tunisi kápolna. A khinaiakra nagy figyelmet fordítanak, nekik aynyi hely jutott, hogy fantasztikus iparuk és sajátos izlésük bemutatására mindent kifejthetnek. Az egyiptomi osztályban kiváló figyelmet egy oszlopszatos templomféle érdemel. — Regényes helyzetében mindenkinek életet nyújtand a mesterséges pataktól környezett világitó torony. — A belga osztályban parkot ültetnek, melyben kristálypalota, növényház, kolibri-palota és egy növényteni diorama foglalandnak helyet. Az udvari park még ennél is változatosabb leendő, a mennyiben oda a császárné számára gyönyörű virág-kioszktot és lugast építenek, hol folytonos zene lesz hallható. Ugyane park mesterséges barlangokkal környezett tavában szolgálódnak kedves látványul a fontainebleau pontyok. — A tárlat ideje alatt Párisban egyszersmind „világ zene- és dalünnepélyt” is rendeznek, melyre eddigelé már 500 bel- és külföldi zene- és dalegy-let jelentkezett.

Irodalom.

— („Divatvilág”) címmel Heckenast Gustáv kiadásában s Kullifay Bemoky Irma szerkesztésében mellett új év óta minden két héten megjelenő női lap indult meg, a néhány év előtt megsejűnt „Nővilág” alakjában. Az egész évre 8 ft., fél-évre 4 ft., negyedévre 2 ft.

— („Kis Pajtás”) vagy ABC- és olvasókönyvecské az írva

olvasás tanítására; irta Horkai bácsi, kiadta ifj. Csáthy Károly Debrecenben. Ára 28 kr.

— (A „Világtűkre” című, gr. Lázár Kálmán által szerkesztett illusztrált folyóirat első füzetét most jelent meg, s tartalmát képezik: A takarékosság elve a természetben, *Greguss Gyulától*; gr. Mikó Imre (képpel): Inseg és kereset, *Érkövy Isti*; A székelyekről, (képpel) *Dósa D. től*; Pókayné, *Gyulától*; Menei gazdaság, *Kodolányitól*; A népbankokról, *Tűz és víz, Vértessyitől*; Adalékok magyarországi művelődési történetéhez, *Györgyitől*; Egy kis tornászatról; A havon, *Keletitől*; A Szepesség, *Deák Farkastól*; A Niebelungen énekből, *Szász K. től*; A cigányok (képpel) *Bartalustól*; Az orosz magy. iparegyesület; Vasut és község; Magyar női viselőt a 15-dik században (képpel); A kozákok; Miksa császár és hitvese (képpel); Két hó a magy. országgyűlésből; A beton-építésmód (képpel); Célészterű béka; Új kéménykalap, (ábrával); Apróságok. — A „Világtűkre” évenként tíz füzetben jelenik meg, s előfizetési ára 10 füzetre 5 ft.; 5-re 2 ft. 50 kr.; 2 füzetre 1 ft., mely összegek a szerkesztőhöz: (Pest, országut 44. sz.) címzendők.

— (Laufer testvérek kiadásában) a napokban következő művek jelentek meg:

1. „Magyar országgyűlési zsebkönyv”, II. kötet. E könyv igen sült és apró nyomtatásban az 1866–66-ki országgyűlés minden nevezetes okmányát, kir. leiratókat, válasz-feliratokat, Deák nevezetesen beszédeit, s a horvát-tótországi tartománygyűlés nevezetesen okiratait tartalmazza, s ilyformán igen hasznos segédkönyv ez képviselőik, tisztviselőik, jogtudósok s hírlapolvasók számára. Ára 80 kr.

2. „Apály és dagály”, naplótörzsek b. Podmaniczky Frigyesétől. Tartalmát képezik: A vad rózsza, Liliom Eszter. A varázshégedül és két bokréta. — Ára 1 ft. 20 kr. B. Podmaniczky neve mint regényíró is ismeretes az irodalomban, s így ez új művét is örömmel fogadják közönségünk.

— (Előfizetési felhívás jelent meg *Tövölgyi Titusz* „Beszélyese.”) *Tövölgyi Titusz* lapunk közönsége is előnyösen ismeri a „Hazánk”-ban megjelent „Uj Messiás” című beszélye után. E tehetséges fiatal író — kit Jókai Mór lelkes szavakban ajánl a közönség figyelmébe, — most egy erős kötetben adja ki beszélyeit, melyek márc. 15-éig meg fognak jelenni. Egy-egy kötet előfizetési ára 1 ft. (diszpéndány 2 ft.) s a pénzek Aldor Imréhez, (Pest, régi postautca. 2. sz.) küldendők.

— („*Zrinyi Péter és társai ligája és a rendkívüli törvényesség*”) című történeti rajz jelent meg közelebb Lipcsében Köhler K-nál, *Szilágyi Sándortól*, s rendkívül termékeny történetírónától. Szilágyi Sándortól az utóbbi időben oly sűrűn jelennek meg a történeti művek, hogy est még akkor is csodálunk, ha csak pusztán gazdag képzeletből lennének könyvei tárgyalt; fáradhatlan buzgalma iránt azonban elismerésünk annál nagyobb, mert munkássága folytonos buvárkodás, tanulmány eredménye, mit jelen könyve is igazol, mely 17-dik századi nemzeti történetünk egyik nevezetes eseményét számtalan, ugynevezett történeti regénynél vonzóbb modorban tárja elénk. — E könyv ára 1 ft.

— („*Magyarország kiegyezésének némely önkénytelen*

akadályai.”) Irta Tarnóczy Gusztáv, kiadta Pfeiffer Ferdinánd. — Mostani politikai helyzetünkre vonatkozó érdekes röpirat.

Z E N E M Ű V E K.

— (Rózsavölgyi és társa műkereskedésében) megjelentek: 1. „Pusztán születtem”, ábránd, zongorára szerző Székely Imre. Ára 1 ft.

2. „Cimsorozat Rózsavölgyi és társa kölcsön-zeneműtárához.” 25 ivnyi katalogus; ára 1 ft. E katalogus szerint Rózsavölgyi kölcsöntárában 4000 darab hangszeres zenemű, 17,000 zongora- és 9000 énekdarab közt válogathatni.

Szerkesztői üzenetek.

— *Fiuméba*: K. L. G-nak. A közölt adatokat szívesen vettük, azonban még választ várunk magán levelünkre.

— *Korponára*: L. G-nak. A beküldött irat ép oly érdekes, mint becses korrajzi adatok képe. A többi, szívesen ígért magyari okiratot is örömmel vesszük.

— A „*Kedvesemhez*,” — „*Petőfi Sándorhoz*”; — „*Out az árnyas...*” — „*Boldog a nagyuri élet*”, stb. föliratu versek egynémelyikében mutatkozik itt-ott tehetség, egészen véve azonban egy sem való közlésre.

— *Pesten*: A „*Jókai Mórhoz*” című versnek Jókai Mór nem igen örülne meg, mert mind tudjuk, Jókai csak a kitünő költeményeket szereti.

— *H. Nándora*: B. P. L-nak. A cikkek figyelmes átolvasása után meggyőződöttünk róla, hogy azok nem lapunkba valók, s ez az oka, hogy bár egy év óta vannak nálunk, mégsem közöltük.

— *New-Orleanoba*: T. F-nek. Mi dec. 1-jén adtuk föl levelünket postai térítvénynyel. A küldött csomagot a fényképekkel és utazási naplóval együtt megkaptuk. Ez utóbbit már olvasgatjuk s hisszük, hogy olvasóink számára is sok érdekes rész található benne. Köszönet szíves buzgalmaért.

— *Tokajba*: K. E-nek. Beszélyekkel hosszú időre el vagyunk látva. Szíves közreműködését inkább csak az eddigi irányban kérjük. A két Landerről szóló cikk alkalmmalig közlésre kerül.

— *Pesten*: E. K-nak. A „*Szegény asszony*” sorsán nem segítünk; mi nem vezethetjük közönségünk elé.

— *Szegeden*: K-nak. Nem igen vesszük eredetüket a lermi sphinxről.

— *Pesten*: W. K-nak. Ajánljuk olvasgatni a Greguss Ágost által írt „*A ballada elméletét.*”

— *Csanád-Palotára*: Sz. S-nak. Készséggel teljesítettük az óhajtást.

— *F. Váradhelyre*: S. Gy-nak. Megkaptuk. A kérdéses helyről itt senki sem volt. A megbízásban alkalmmalig eljárunk.

— *Szabadságra*: Dr. W-nek. Ily kérdésre sokszor a legjobb akarattal sem felelhetünk. Már a nyomdában volt, azonban egyéb tárgyak kiszorították.

Előfizetési föltételek a

„HAZÁNK S KÜLFÖLD”

1867-diki évfolyamára.

■ Az új előfizetők a lapok által annyira dicsért 1865. és 1866-diki „*Dobozi*” és „*Zrinyi és Frangepán*” című képeinket *kedvezményül, egyszerre megrendelve 2 ft 30 kr-ért*, bármelyiket külön megrendelve, 1 ft 30 kr-ért kapják meg, mely összegbe a csomagolási díj s a bélyegilleték is bele van számítva.

■ 1867-ki minden egész éves előfizetőnket — habár négy negyedéves részletben is fizetnek elő — ismét új kedves meglepetésben fogjuk részesíteni.

A lap ára:

Egész évre 6 ft. — kr. | Januártól aprilisig 1/4 évre 1 „ 50 „
Januártól júniusig félévre 3 „ — „ | ■ Az új műmelléklet csomagolási díja 30 kr.

Az előfizetési pénzek a „*Hazánk s Külföld*” kiadóhivatalába — Pestre — utasítandók.